



NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSYSTEM

Správa o stave a vývoji finančného trhu za prvý polrok 2016

ÚVOD

Správu o stave a vývoji finančného trhu za prvý polrok 2016 predkladá Národná banka Slovenska na základe povinnosti, ktorá jej vyplýva z §1 ods. 3 písm. i) zákona č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom v znení neskorších predpisov.

Správa je rozdelená do troch častí. Súčasťou prvej časti je súhrnný integrovaný pohľad na finančný sektor. V druhej časti je vlastná analýza finančného sektora za prvý polrok 2016 podľa jednotlivých sektorov. Správa popisuje súčasné trendy na finančnom trhu, zameriava sa na hospodárenie finančných inštitúcií a venuje sa rizikám, ktorým sú inštitúcie vystavené. Tretiu časť tvoria indikátory obozretnosti na makroúrovni.

Finančné informácie o jednotlivých inštitúciách boli v prvom rade čerpané z informačných systémov NBS a z podkladov spracovaných jednotlivými odbormi útvaru dohľadu nad finančným trhom. Doplnkovým zdrojom boli údaje zo Štatistického úradu SR, Eurostatu, Európskej centrálnej banky a z iných externých zdrojov a komerčných informačných systémov.

ÚVOD	2
Zhrnutie vývoja na slovenskom finančnom trhu za prvý polrok 2016	3
1 Integrovaný pohľad na finančný sektor.....	6
2 Aktivity v jednotlivých sektoroch finančného trhu.....	10
Bankový sektor.....	10
Trendy a riziká v bankovom sektore	10
Finančná pozícia bankového sektora.....	20
Sektor poisťovní	23
Dôchodkové sporenie	26
Starobné dôchodkové sporenie.....	26
Doplnkové dôchodkové sporenie	27
Kolektívne investovanie	29
3 Indikátory obozretnosti na makroúrovni	31
Terminológia a skratky.....	40
Skratky	42

ZHRNUTIE VÝVOJA NA SLOVENSKOM FINANČNOM TRHU ZA PRVÝ POLROK 2016

Počas prvého polroka 2016 pokračoval priaznivý vývoj slovenskej ekonomiky spojený s rastom zamestnanosti, miezd aj tržieb podnikov. Tieto trendy sa následne prejavili v pomerne solídnom raste aktív finančného sektora.

Najvýznamnejším trendom zostáva predovšetkým výrazný rast retailových úverov, sprevádzaný rastom cien na trhu nehnuteľností

Dôvodom boli najmä priaznivé podmienky na trhu práce a pokles úrokových sadzieb podporený aktívnou marketingovou aktivitou bánk zameranou na zvyšovanie objemu úverov. Úvery na bývanie medziročne vzrástli o 13,8 %, najrýchlejšie v EÚ.

Vývoj úverov na bývanie bol ovplyvnený legislatívnou zmenou, ktorá od 21. marca 2016 obmedzila maximálnu výšku poplatku za predčasné splatenie úveru na bývanie mimo refixácie úrokovej sadzby na 1 % zostatku istiny. Táto zmena predstavovala výrazný zásah do fungovania trhu úverov na bývanie, ktorý má vzhľadom na jeho podiel na bilancii a ziskovosti významný vplyv na celkovú obchodnú stratégiu bánk. Tento vplyv viedol k nárastu konkurencie a poklesu úrokových sadzieb, pričom negatívnou črtou týchto zmien je najmä ich skokový charakter. Tieto zmeny navyše prispeli k akcelerácii rastu zadlženia domácností, vrátane navyšovania existujúcich úverov. V druhom štvrťroku 2016 sa objem nových a znovu prerokovaných úverových zmlúv medziročne zdvojnásobil. Viac ako dve tretiny tohto objemu však predstavovalo refinancovanie existujúcich úverov z inej banky, resp. zmenu úrokovej sadzby mimo času refixácie v tej istej banke.

Ďalším z hlavných faktorov vývoja na trhu úverov na bývanie bol intenzívny dopyt zo strany klientov, podmienený zvyšovaním cien nehnuteľností a rastúcou spotrebiteľskou dôverou. Ceny bytov medziročne vzrástli o 8 %. Zároveň výrazne ubúdalo bytov ponúkaných na predaj a na primárnom trhu sa ďalej znižoval už aj tak nízky podiel dokončených bytov v ponuke. Tento vývoj na strane ponuky vytvára tlak na rast cien a v budúcnosti môže zvýrazniť nerovnováhy na trhu nehnuteľností.

Vysokým tempom, až 15,7 % medziročne, rástli aj spotrebiteľské úvery, kde bol tiež zaznamenaný pokračujúci pokles úrokových sadzieb. V tomto segmente zároveň pokračoval trend dlhodobého rastúceho podielu bánk na úkor iných finančných spoločností, ktorých podiel postupne poklesol na 25 %.

Rast úverov podnikom pokračoval, hoci sa mierne spomalil

Priaznivá situácia v ekonomike sa prejavila v pokračujúcom raste objemu úverov podnikom. Počas prvého polroka 2016 sa však jeho tempo mierne znížilo, a to vrátane sektora komerčných nehnuteľností. Spomalenie sa týkalo najmä krátkodobých úverov, zatiaľ čo investičné úvery si zachovali akcelerujúcu dynamiku. K čiastočnému utlmeniu došlo na strane dopytu aj ponuky. Dopyt podnikov po úveroch síce rástol, avšak menej ako v predchádzajúcom období. Banky zároveň zastavili uvoľňovanie úverových štandardov, hoci znížili úrokové marže. Úrokové sadzby klesli v prípade malých a stredných podnikov, ale vzrástli pri úveroch veľkým podnikom.

Kreditné riziko sa zmiernilo

Kreditná kvalita úverového portfólia bánk zaznamenala zlepšenie. Týkalo sa to najmä sektora podnikov, pričom podiel zlyhaných úverov klesol vo väčšine ekonomických odvetví. Výnimku však predstavoval sektor komerčných nehnuteľností, ktorý zostáva najvýznamnejším zdrojom potenciálnych kreditných strát. Z hľadiska celkovej kvality podnikových portfólií možno

pozitívne hodnotiť klesajúcu zadlženosť kvôli zníženiu dlhu podnikov zo zahraničia. Klesol aj podiel splátok úverov k tržbám podnikového sektora.

Kvalita úverového portfólia zostáva vysoká aj pri retailových úveroch na bývanie. K zníženiu rizikovosti prispieva aj ďalší pokles úverov s podielom hodnoty úveru k hodnote nehnuteľností nad 90 % v dôsledku implementácie odporúčania NBS. Mierny nárast podielu zlyhaných úverov však nastal pri spotrebiteľských úveroch.

Pokračujúci rast retailových úverov však prispieva k prehĺbovaniu časového nesúladu aktív a pasív. Zároveň poklesol podiel likvidných aktív v dôsledku zníženia objemu investícií do štátnych dlhopisov.

Ziskovosť bánk aj poisťovní vzrástla, ale je to spôsobené jednorazovými mimoriadnymi vplyvmi

V bankovom sektore bol medziročný nárast ziskovosti o 19,9 % spôsobený predajom podielov bánk v spoločnosti VISA Europe americkej spoločnosti VISA Inc. Bez tohto jednorazového príjmu by zisk medziročne klesol o 7 %. Navyše v budúcnosti sa v dôsledku tejto transakcie bankám znížia čisté neúrokové príjmy spojené s platobnými kartami. Vývoj ziskovosti je predovšetkým dôsledkom prehĺbujúceho sa negatívneho vplyvu prostredia nízkych úrokových sadzieb. Tento vplyv bol ešte prehĺbený zavedením maximálnej výšky poplatku za predčasné splatenie úverov na bývanie mimo refixácie úrokovej sadzby. V dôsledku tejto zmeny navyše mierne vzrástlo vystavenie bánk voči úrokovému riziku, keďže dochádza k oneskoreniu dopadu prípadného zvýšenia úrokových sadzieb na zvýšenie úrokových príjmov bánk. Uvedené negatívne vplyvy na ziskovosť bánk boli čiastočne kompenzované poklesom nákladov na kreditné riziko.

Ziskovosť poisťného sektora medziročne vzrástla o 83 %. Pri vylúčení jednorazových vplyvov, ktorými boli najmä dividendy z majetkových účastí a rozpustenie rezervy na súdne spory, by bol nárast na úrovni 30 %. Ide však o nárast spôsobený jednou inštitúciou, pričom vo zvyšku sektora zisk klesol o 10 %.

V súčasnom prostredí nízkych úrokových sadzieb sú pomerne výrazným rizikom pre vývoj ziskovosti aj pre finančnú stabilitu legislatívne zásahy týkajúce sa cenotvorby finančných produktov a výšky odvodov a príspevkov. Týka sa to najmä sektora bánk a poisťovní. Rizikom je aj retrospektívny charakter týchto opatrení, ktorý prispieva k nestabilite právneho prostredia a výraznému zásahu do fungovania finančného trhu. V bankovom sektore bude mať zrušenie znižovania bankového odvodu negatívny dopad na ziskovosť. Negatívne ovplyvnená tak môže byť aj tvorba kapitálu v bankách a v konečnom dôsledku aj úverovanie reálnej ekonomiky. V poisťnom sektore by navrhované rozšírenie povinnosti platiť 8 %-ný odvod z poisťného na všetky odvetvia neživotného poistenia viedlo k stratovosti celého odvetvia neživotného poistenia, ktoré by poisťovne boli nútené kompenzovať zvýšením cien poistenia.

Významnou zmenou bola implementácia regulácie Solventnosť II v sektore poisťovní

Táto regulácia predstavuje zásadnú zmenu pri výpočte solventnosti poisťovní a je účinná od 1. januára 2016. Najvýznamnejšou zmenou je oceňovanie aktív a pasív v reálnej hodnote pre regulátorne účely, ako aj detailnejší výpočet kapitálovej požiadavky na solventnosť, vrátane novej požiadavky na trhové a operačné riziká a riziko protistrany. V dôsledku jej implementácie síce na jednej strane výrazne vzrástla kapitálová požiadavka (o 92 %), zároveň však vzrástla aj hodnota použiteľných vlastných zdrojov (o 67,5 %). Priemerná miera solventnosti v slovenskom poisťnom sektore tak zostala aj po implementácii regulácie Solventnosť II na dostatočnej úrovni (2,5), pričom nové požiadavky plní každá poisťovňa s dostatočnou rezervou.

Vo fondoch dôchodkového sporenia pokračoval čiastočný nárast rizikovosti portfólií

Snaha o dosiahnutie vyšších výnosov aj v čase nízkych úrokových sadzieb viedla dôchodkové fondy v druhom aj treťom pilieri dôchodkového sporenia k opätovnému zvýšeniu rizikovosti aktív. V dlhopisových garantovaných fondoch DSS opätovne vzrástla citlivosť na úrokové riziko, čo sa prejavilo poklesom vkladov v bankách na úkor zvýšenia dlhopisovej zložky aj rastom durácie samotného dlhopisového portfólia. Podobný trend sa prejavil aj v akciových fondoch DSS, kde bola časť bankových vkladov nahradená investíciami do akcií a podielových listov.

Sektor DDS zaznamenal v prvom polroku 2016 akceleráciu rastového trendu z hľadiska počtu účastníkov aj spravovaného objemu aktív. Aj v týchto fondoch došlo k miernej zmene ich rizikového profilu. Vzrástlo najmä vystavenie voči akciovému a úrokovému riziku.

Vzhľadom na turbulencie na akciových burzách v auguste 2015 a následne v januári 2016 zaznamenali vyššiu výkonnosť dôchodkové fondy s konzervatívnejšou investičnou politikou. Fondy s vyšším podielom akciovej zložky skončili naopak v strate.

Vývoj v prvom polroku 2016 potvrdil zastavenie dlhodobejšieho trendu rastu aktív v podielových fondoch

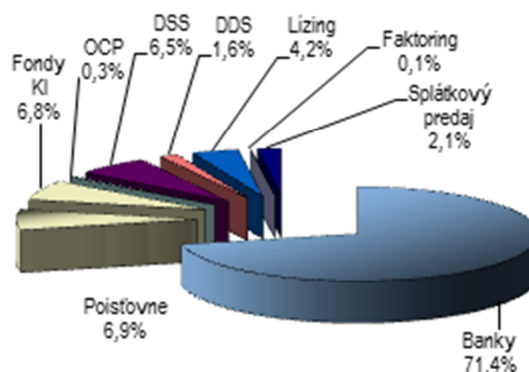
Celkový objem prostriedkov vo fondoch kolektívneho investovania sa počas prvého polroka 2016 znížil o 1,3 %. Hlavným dôvodom bol pokles prostriedkov investovaných do podielových fondov z iných subjektov finančného sektora, najmä bánk, fondov DDS, ako aj iných podielových fondov. Vklady domácností však naďalej rástli, hoci pomalšie ako v predchádzajúcich rokoch. Zároveň dochádzalo k zmene trhových podielov jednotlivých typov fondov. Znižoval sa najmä podiel dlhopisových fondov, zatiaľ čo podiel realitných a zmiešaných fondov stúpal. Vyššiu výkonnosť, podobne ako v prípade dôchodkových fondov, dosiahli podielové fondy s nižším podielom akciovej zložky.

1 INTEGROVANÝ POHĽAD NA FINANČNÝ SEKTOR

Rast aktív finančného sektora odzrkadľoval priaznivý ekonomický vývoj

Medziročný rast aktív finančného sektora dosiahol v druhom štvrtroku 2016 vyše 5 %. Tým sa potvrdili pomerne dynamické nárasty z posledných rokov. Priaznivý ekonomický vývoj prejavujúci sa v raste zamestnanosti a miezd, náraste tržieb podnikov a zvýšenom apetíte po úveroch sa odráža aj v pomerne solídnom raste aktív finančného sektora. V prvom polroku 2016 rástli aktíva takmer vo všetkých segmentoch finančného sektora. Bankový sektor, ktorého aktíva tvoria vyše dve tretiny finančného trhu, zaznamenal 7,5 %-ný nárast aktív, k čomu prispel najmä dynamický rast úverov. Vplyvom priaznivých ekonomických podmienok, pozitívneho sentimentu a silnejúcich tlakov na realitnom trhu rástli v uplynulom polroku úvery poskytnuté ako sektoru domácností, tak aj podnikom. Aj v prvom polroku 2016 pokračoval dynamický trend rastu vkladov domácností v bankách. Napriek dlhodobo nízkym úrokovým mieram a aktuálne nízkej výnosovosti podielových fondov dosiahli oba segmenty rast, čo svedčí o zlepšujúcej sa finančnej pozícii domácností a pokračujúcej kumulácii ich úspor. Nárast aktív bol zaznamenaný aj v poistnom sektore, ich dynamika medziročného rastu však bola miernejšia, na úrovni 1,5 %, čo však predstavuje tempo nad pokrízovým priemerom. Priaznivý vývoj zamestnanosti a rast miezd pozitívne vplývali aj na vývoj aktív fondov dôchodkových správcovských a doplnkových dôchodkových spoločností, ktoré medziročne rástli vyše 8 %-ným tempom. Najrýchlejšie medziročne rástli aktíva spoločností splátkového predaja a leasingových spoločností, ktoré však z pohľadu finančného sektora nepredstavujú významné segmenty.

Graf 1 Podiel jednotlivých sektorov finančného trhu na aktívach a spravovanom majetku



Zdroj: NBS.

Aktíva poistného sektora sú vypočítané bez aktív pobočiek zahraničných poisťovní.

Skratky: KI – kolektívne investovanie, OCP – obchodníci s cennými papiermi, DSS – starobné dôchodkové sporenie, DDS – doplnkové dôchodkové sporenie.

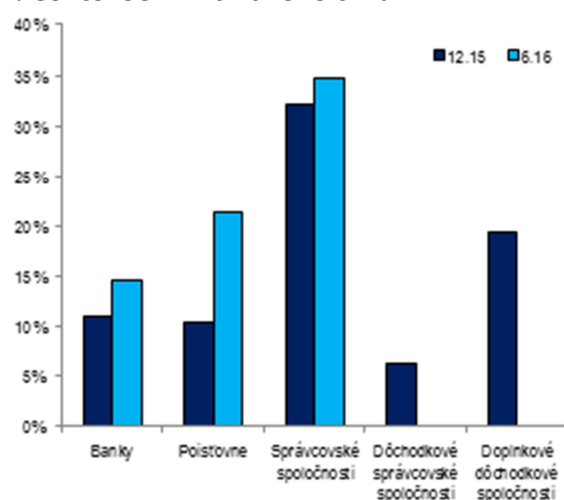
Ziskovosť finančného sektora rástla aj v prvom polroku 2016

Ziskovosť finančného sektora vyjadrená rentabilitou vlastných zdrojov v prvom polroku 2016 rástla vo väčšine sektorov finančného trhu. Zvýšenie ziskovosti však vo viacerých sektoroch bolo do značnej miery ovplyvnené mimoriadnymi príjmami a jednorazovými vplyvmi. Zisk bankového sektora medziročne rástol najmä vplyvom vyšších neúrokových príjmov, ktoré však boli ovplyvnené mimoriadnymi príjmami z odkúpených majetkových podielov spoločnosti VISA Europe¹. Bez tohto príjmu by ziskovosť bánk bola medziročne nižšia. V prvom polroku 2016 významne vzrástla ziskovosť aj poistného sektora, tento nárast bol však opäť do značnej miery ovplyvnený mimoriadnymi vplyvmi,

¹ Bližšie informácie o tejto transakcii sú uvedené v Boxe 1 Vplyv predaja podielov VISA Europe spoločnosti VISA Inc. na ziskovosť bánk.

ktorými bolo vyplatenie dividend z majetkových účastí a zníženie rezervy na neukončené súdne spory. Bez zahrnutia týchto príjmov by sa ziskovosť poisťovní pohybovala blízko úrovni predchádzajúcich období. Tradičným zdrojom ziskovosti správcoských spoločností boli príjmy z poplatkov a provízií. V druhom a treťom pilieri dôchodkového sporenia boli hlavným zdrojom ziskovosti výnosy z odplát a provízií.

Graf 2 Rentabilita vlastných zdrojov v sektoroch finančného trhu



Zdroj: NBS.

Vystavenie voči trhovým rizikám počas prvého polroka 2016 pokračovalo v raste vo väčšine subjektov finančného trhu na pozadí klesajúcich úrokových sadzieb

Vystavenie jednotlivých sektorov² finančného trhu voči väčšine trhových rizík počas prvého polroka 2016 pokračovalo v raste z roku 2015, aj keď miernejším tempom. Nárast zaznamenalo najmä úrokové riziko, akciové riziko a devízové riziko rástli iba mierne (Tabuľka 1).

V bankovom sektore sa vystavenie voči trhovým rizikám počas prvého polroka 2016 nemenilo a ostáva nízke

Úrokové riziko možno vyjadriť pomocou durácie, pričom vyššia durácia znamená vyšší negatívny dopad v prípade nárastu úrokových sadzieb. V bankovom sektore vzrástla durácia portfólia cenných papierov najmä v súvislosti s rastom zostatkovej splatnosti týchto cenných papierov. Podiel dlhopisov na aktívach bankového sektora však pokračuje v poklese (pričom klesol aj objem týchto dlhopisov), čo viedlo k nepatrnému nárastu celkovej durácie. Akciové a devízové riziko ostáva nízke, keď banky svoje devízové pozície zväčša uzatvárajú pomocou derivátov.

Trhové riziko vzrástlo najmä v sektore DDS, v sektore kolektívneho investovania a DSS iba mierne

V sektore DSS a najmä v sektore DDS pokračoval rast durácie dlhopisov aj celého portfólia. Kým v sektore DSS bol rast durácie celkového portfólia spôsobený najmä nárastom podielu investícií do dlhových cenných papierov na úkor termínovaných vkladov, v sektore DDS išlo najmä o predlžovanie zostatkovej splatnosti dlhopisov. V sektore kolektívneho investovania mierne vzrástla durácia dlhopisov, ale ich podiel na celkovom portfóliu pokračuje v poklese, vďaka čomu sa celková durácia portfólia nezmenila. Nárastom durácie sa subjekty snažia zachovať výnos v súčasnom prostredí nízkych úrokových sadzieb, keď výnosová krivka aj počas prvého polroka 2016 pokračovala v poklese.

Snaha o dosahovanie vyššieho investičného výnosu sa prejavila aj na náraste investícií do akcií a podielových listov. Toto vystavenie vzrástlo najmä v sektore DDS, v sektore DSS a vo fondoch kolektívneho investovania vzrástlo iba mierne.

² Údaje za poisťný sektor k 30. júnu 2016 ešte nie sú k dispozícii.

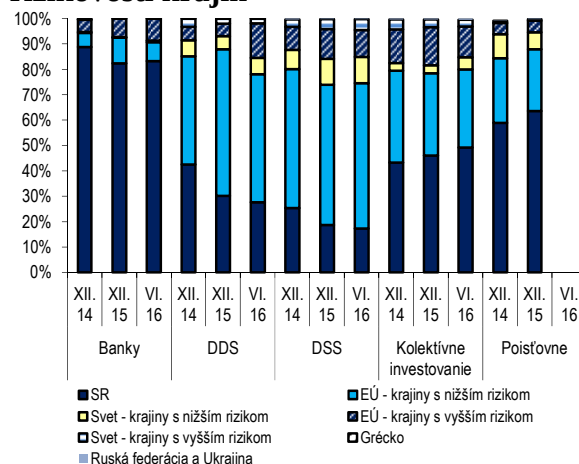
Štruktúra investícií do dlhopisov zostáva z hľadiska emitentov konzervatívna

Z hľadiska štruktúry emitentov dlhopisových investícií bol vývoj v jednotlivých sektoroch odlišný. V bankovom sektore a sektore kolektívneho investovania klesali investície do štátnych dlhopisov a dlhopisov bánk a rástli investície do podnikových dlhopisov. V sektore DDS rástli investície do bankových aj podnikových dlhopisov a v sektore DDS najmä do štátnych dlhopisov.

Z hľadiska geografického členenia ostáva štruktúra dlhopisových investícií naďalej konzervatívna. K výraznejšiemu vystaveniu voči rizikovejším krajinám došlo iba v sektore DDS. Vystavenie voči krajinám s relatívne vysokým stupňom rizika (Grécko, Ruská federácia, Ukrajina) v žiadnom sektore finančného trhu neprekračovalo 0,5 % celkovej hodnoty dlhopisového portfólia.

Z ostatných krajín s vyššou kreditnou prirážkou stúplo vystavenie voči Taliansku v bankovom sektore na 7,7 % portfólia a v sektore DDS voči Taliansku na 8,9 % portfólia a voči Španielsku na 3,3 % portfólia. V sektore DSS a kolektívneho investovania sa vystavenie voči rizikovejším štátom nemenilo a ostáva nízke.

Graf 3 Geografická štruktúra portfólia dlhových cenných papierov podľa rizikovosti krajín



Zdroj: NBS, Bloomberg, internet.

Poznámky: Na zvislej osi sú údaje v % portfólia dlhových cenných papierov.

Údaje za poisťný sektor k 30.6.2016 nie sú k dispozícii.

Tabuľka 1 Zmena podielu akciových, devízových a úrokových pozícií v jednotlivých sektoroch finančného trhu

	Akcie a podielové listy			Devízové pozície			Podiel dlhových CP			Durácia dlhových CP			Durácia celého portfólia			Zostatková splatnosť dlhových CP		
	2014	2015	Jún 2016	2014	2015	Jún 2016	2014	2015	Jún 2016	2014	2015	Jún 2016	2014	2015	Jún 2016	2014	2015	Jún 2016
Banky	0,3	0,4	0,4	0,4	0,3	0,2	20,6	19,8	19,1	3,9	4,0	4,4	1,2	1,2	1,2	5,0	4,7	5,0
Poistovne	3,4	3,7	NA	0,4	0,4	NA	79,7	84,9	NA	6,8	6,8	NA	6,1	6,0	NA	8,6	8,4	NA
Fondy DSS	11,6	16,5	17,7	4,9	5,4	5,4	71,6	69,4	72,3	3,4	4,2	4,4	2,1	2,9	3,2	4,5	5,1	5,2
Fondy DDS	22,6	28,4	34,2	10,2	13,9	7,8	59,6	54,2	53,9	3,5	4,6	5,2	1,7	2,5	2,8	4,8	5,6	6,3
KI	28,9	34,2	34,3	12,8	14,5	15,4	25,4	22,9	20,5	1,8	2,0	2,3	0,5	0,6	0,6	2,7	2,6	2,9
IŽP*	75,8	76,8	NA	12,2	8,4	NA	22,9	22,0	NA	3,4	4,1	NA	0,6	0,8	NA	4,2	4,3	NA

Zdroj: NBS, Bloomberg.

Poznámky: Hodnoty sú v percentách z objemu aktív, resp. NAV a vyjadrujú aktívami vážený priemer za danú skupinu inštitúcií, durácie sú v rokoch.

Devízové pozície sú uvedené ako % z aktív (resp. NAV) a boli vypočítané ako súčet absolútnych hodnôt pozícií za jednotlivé inštitúcie.

Akciové pozície sú uvedené ako % z aktív (resp. NAV) a nezahŕňajú majetkové podiely v dcérskych a pridružených spoločnostiach.

Durácie a zostatkové splatnosti sú uvedené v rokoch.

* IŽP – Aktíva poisťovní investované v mene poistených pri investičnom životnom poistení.

NA - Údaje za poisťný sektor za jún 2016 nie sú dostupné.

2 AKTIVITY V JEDNOTLIVÝCH SEKTORCH FINANČNÉHO TRHU

Bankový sektor

Trendy a riziká v bankovom sektore

Rast retailových úverov zostáva rýchly, priaznivé podmienky na úverovanie sa nad'alej zlepšovali

Počas prvého polroka 2016 sa pomerne výrazne zlepšovali podmienky na poskytovanie úverov retailu. Výsledkom bol historicky najvyšší medziročný nárast objemu úverov v hodnote 3,1 mld. EUR k júnu 2016, čo zodpovedalo medziročnému rastu 12,8 %.

Z pohľadu klientov bol prvým faktorom prispievajúcim k tomuto trendu vývoj úrokových sadzieb pri úveroch na bývanie (ako dôsledok legislatívnej zmeny popísanej nižšie) a čiastočne aj pri spotrebiteľských úveroch. V druhom rade išlo o pozitívny plošný vývoj nezamestnanosti (na 9,45 % k júnu 2016), ktorá dosiahla úroveň zo začiatku roka 2009 a bola v priemere len o 2 p. b. vyššia než historické minimum. S tým súvisel aj rast reálnych miezd, ktoré rástli vo všetkých sledovaných odvetviach (v priemere približne o 5 % medziročne). Demografická perspektíva sa síce už niekoľko rokov zhoršovala, zatiaľ však stále boli prítomné znaky silnej generácie v úverovateľných vekových skupinách³. V neposlednom rade na dopyt po úveroch pôsobili rastúce ceny nehnuteľností a znižujúca sa ponuka bytov.

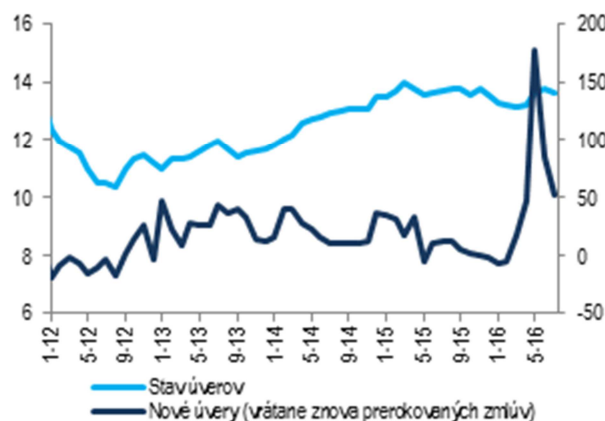
Špecifickým a rovnako dôležitým faktorom vplývajúcim na rast úverov retailu bola aktívna ponuková politika bánk. Klesajúce úrokové marže tlačia banky k poskytovaniu väčšieho objemu úverov cez vyššie počty aj veľkosti individuálnych úverov. Súčasný stav je do veľkej miery výsledkom snahy bánk

o zväčšovanie portfólií v reakcii na klesajúce úrokové marže.

Z pohľadu klientov však tlak ponuky zároveň prispieva k zrýchľovaniu rastu zadlženosti. Týka sa to tak nových klientov, ako aj existujúcich klientov, ktorí svoje dlhy navyšujú pri refinancovaní, a tým zvyšujú svoju zraniteľnosť. Práve vysoká zadlženosť obyvateľstva je jedným z dôležitých faktorov, ktoré bránia v plynulom preklenutí nepriaznivých období v prípade potenciálneho nárastu úrokových sadzieb či zvýšenia nezamestnanosti.

Situácia na trhu úverov na bývanie bola ovplyvnená najmä legislatívnymi zmenami

Graf 4 Medziročné zmeny objemu úverov retailu (%)



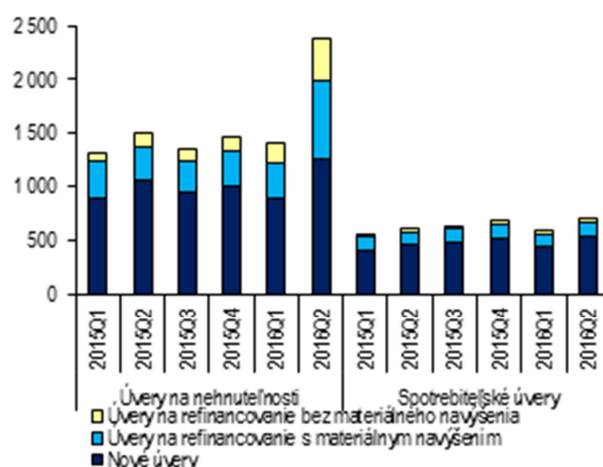
Zdroj: NBS.

Vývoj úverov na bývanie treba vnímať v dvoch líniách – vývoj stavu a vývoj toku úverov. Na jednej strane pokračoval trend zrýchľujúceho sa rastu stavu úverov na bývanie s výsledným medziročným príspevkom vyše 2,5 mld. EUR, čo zodpovedalo 13,8 %. Hoci išlo o doteraz najvyššie prírastky úverov, prirodzene nadviazali na vývoj v predchádzajúcich obdobiach. Na druhej strane došlo k výraznému zvýšeniu tokových ukazovateľov. V druhom štvrtroku 2016 boli

³ Ide predovšetkým o vekové skupiny približne od 20 do 40 rokov.

znovu prerokované zmluvy alebo uzavreté nové zmluvy v hodnote 3,6 mld. EUR oproti 1,8 mld. EUR v rovnakom období roka 2015. Tento objem sa dá rozložiť na tri zložky: asi tretina bola použitá na refinancovanie existujúcich úverov z inej banky, ďalšia viac ako tretina zodpovedala prerokovaniu úrokovej sadzby bez zmeny banky a len zvyšná časť prispievala k nárastu objemu úverov v portfóliu bankového sektora. Veľká časť refinancovania, ale najmä veľká väčšina prerokovaní úrokových sadzieb v rámci banky nastala mimo refixácie úveru. Príčinou tohto vývoja bola nová legislatívna úprava, umožňujúca splatenie úveru mimo refixácie s maximálnym poplatkom 1 % istiny úveru na bývanie. Klienti tak buď úver prenášali do inej banky, alebo nové pravidlá využili na prehodnotenie zmlúv a vyjednanie lepších podmienok.

Graf 5 Rozloženie nových retailových úverov (bez znovu prerokovaných zmlúv, mil. EUR)



Zdroj: NBS.

Poznámka: Materiálne navýšenie predstavuje nižšiu z hodnôt 2 000 EUR a 5 % zostatkovej istiny refinancovaného úveru.

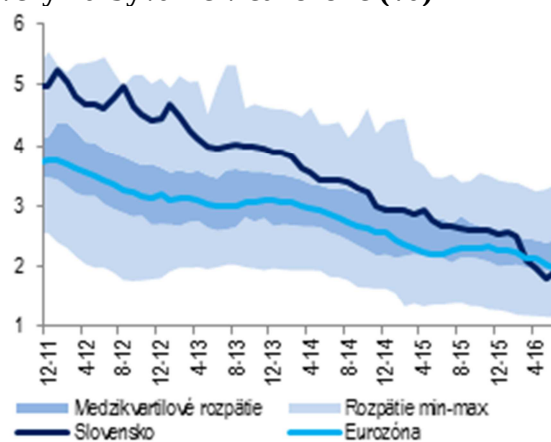
S popísaným vývojom bol úzko spojený skokový pokles úrokových sadzieb na nové a prerokované úvery na bývanie z priemerných 2,4 % v prvom štvrtroku 2016 na 1,9 % v druhom štvrtroku. Išlo o prejav zvýšenej konkurencie z dôvodu snahy o udržanie klientely, či získanie klientov refinancujúcich úvery z iných bánk. Tým sa prehĺbil aj rozdiel medzi úrokovými sadzbami na stave úverov a na nové úvery. Čím je tento rozdiel väčší, tým

je širšia báza klientov, ktorým sa oplatí refinancovať úver aj mimo refixácie napriek poplatkom.

Výška RPMN sa pohybovala bez zmien o 0,4 p. b. vyššie než úrokové sadzby. To znamená, že zníženie úrokových sadzieb nebolo kompenzované zvýšenými poplatkami spojenými s úverom na bývanie. Skokový pokles sadzieb a zjednodušenie podmienok refinancovania úverov na bývanie negatívne vplýva na ziskovosť bankového sektora s potenciálne výrazným dopadom na obchodné modely bánk (viď časť o ziskovosti).

V európskom porovnaní je slovenský rast úverov na bývanie dlhodobo stále výrazne najrýchlejší⁴. Medián EÚ síce mierne rástol, no nedosiahol viac ako 2,7 % medziročne. Príslušné úrokové sadzby na Slovensku ešte v decembri 2012 patrili medzi najvyššie v eurozóne, hoci s klesajúcim rozdielom oproti priemeru, v roku 2015 sa pohybovali na úrovni tretieho kvartilu a k júnu 2016 už dosiahli hodnotu prvého kvartilu.

Graf 6 Vývoj úrokových sadzieb na nové úvery na bývanie v eurozóne (%)



Zdroj: ECB SDW.

Podiel úverov s LTV nad 90 % poklesol, už len 7,4 % úverov prekračovalo v druhom štvrtroku 2016 túto hranicu, čo je polovica maximálneho odporúčaného podielu. Na

⁴ Vo vybraných mesiacoch posledných rokov prechodne prichádza o prvenstvo, no zakaždým ho predbehne iná krajina (v prvom polroku 2016 Rumunsko).

druhej strane, úvery s LTV rovným 90 % predstavovali až jednu štvrtinu novej produkcie, LTV nad 80 % tak bez výraznej zmeny dosahovalo spolu až 47 % novej produkcie. Do uvedených podielov sa nezapočítavajú úvery bez materiálneho navýšenia istiny.

Úvery poskytnuté v spolupráci s externými finančnými agentmi tvoria naďalej asi polovicu produkcie. Vybrané banky však poskytujú výraznú väčšinu úverov na bývanie práve cez tento kanál. Najväčšie spoločnosti finančného sprostredkovania na úveroch na bývanie sprostredkovávajú asi 10 % novej produkcie bankového sektora.

Portfólia spotrebiteľských úverov v bankách pokračovali v pomerne rýchлом raste, u ostatných veriteľov objemovo stagnovali

V oblasti spotrebiteľských úverov bol rast počas prvého polroka naďalej intenzívny bez výraznejších zmien. Objem bankových spotrebiteľských úverov medziročne rástol približne konštantným tempom, k júnu 2016 o 15,7 %, čo zodpovedalo 0,57 mld. EUR. Naopak, nebankové úvery (vrátane lízingu) prakticky nemenili svoj objem, čo viedlo k pokračovaniu dlhodobého poklesu ich podielu už len na 25 %. Pre porovnanie, na začiatku roka 2011 dosahovali približne 40 %. Priemerné úrokové sadzby na nových bankových spotrebiteľských úveroch pokračovali v poklese pretrvávajúcom už od začiatku roka 2014. K júnu dosiahli 10,1 %, čo je stále takmer dvojnásobok priemeru eurozóny a zároveň tretia najvyššia hodnota medzi krajinami menovej únie.

Trhy nebankových a bankových spotrebiteľských úverov sú podobne koncentrované. Tri najväčšie nebankové spoločnosti obsluhujú asi 58 % trhu nebankových spotrebiteľských úverov, tri najväčšie banky 66 % objemu spotrebiteľských úverov poskytnutých bankami. V posledných dvoch rokoch sa tieto podiely výrazne nemenili.

Kreditná kvalita úverov na bývanie zostáva vysoká, pri portfóliu spotrebiteľských úverov sa mierne zhoršila. Konkurencia medzi bankami mala dopad skôr na úrokové marže než na úverové štandardy

Podiel zlyhaných úverov aj v prvom polroku 2016 pokračoval v poklese s výsledkom 3,8 % k júnu 2016. Pri úveroch na bývanie poklesol na 2,5 %, pri spotrebiteľských úveroch naopak vzrástol na 8,1 % z hodnoty 7,3 % v decembri 2015. Čistá miera zlyhania sa pri úveroch na bývanie pohybovala okolo úrovne 0 %, pri spotrebiteľských úveroch pokračovala v miernom, no pretrvávajúcom raste až k hodnote 2,7 % k júnu 2016.

Úverové štandardy na retailové úvery sa zásadnejšie nemenili, ale banky v prieskume o bankových úveroch vykázali plošný pokles úrokových marží pre priemerných aj rizikových klientov. Týkalo sa to oboch hlavných kategórií úverov, obzvlášť pri úveroch na bývanie bol vývoj pripísaný tlaku konkurencie. Banky zároveň vnímali veľmi intenzívny dopyt po úveroch podmienený vývojom na trhu nehnuteľností, rastúcou spotrebiteľskou dôverou, úrovňou úrokových sadzieb a záujmom o refinancovanie existujúcich úverov.

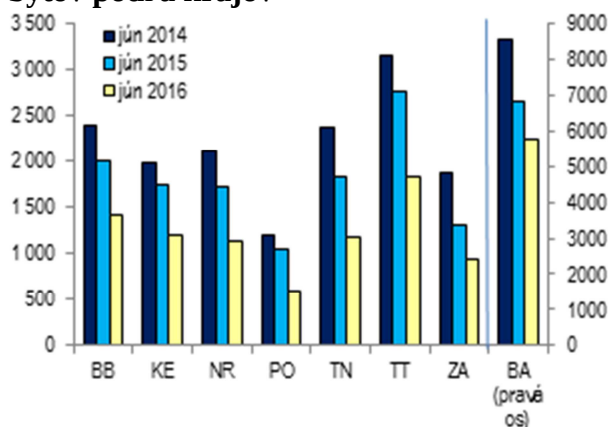
Ceny bytov na Slovensku pokračovali v raste, tvorba nerovnováh pokračovala

Ceny bytov na Slovensku pokračovali v raste tempom asi 8 % medziročne k júnu 2016, podobný vývoj zaznamenávali všetky kraje. Tým pokračoval trend mierneho zrýchľovania, ktorý trval už vyše pol druhého roka. V hlavnom meste SR, kde je ponuka bytov najpočetnejšia, bol rast mierne pomalší, na úrovni 7 %.

Počet bytov v ponuke pomerne intenzívne klesal, v prvom polroku ubudla viac ako štvrtina bytov oproti rovnakému obdobiu roka 2015. K júlu 2016 tak bolo v ponuke asi 14 tisíc bytov. Najmenší pokles počtu bytov zaznamenal Bratislavský kraj (asi o 20 %), všetky ostatné kraje zaznamenali medziročný pokles o tretinu až takmer polovicu inzerátov. Úbytok nastal tak v krajských mestách, ako aj na vidieku. Zmenšovanie ponuky vytvára tlak

na rast cien a v budúcnosti môže zvýrazniť nerovnováhy na trhu nehnuteľností.

Graf 7 Priemerný počet inzerovaných bytov podľa krajov



Zdroj: CMN.

Poznámka: Hodnoty predstavujú plávajúce priemery mesiacov máj až júl v jednotlivých rokoch.

Rast cien aj pokles počtu bytov bol prítomný vo všetkých veľkostiach bytov podľa počtu izieb.

Na primárnom trhu nehnuteľností v hlavnom meste bol najvýraznejším trendom rast počtu predaných bytov, ktorý dosahoval dvojnásobné hodnoty oproti rovnakému obdobiu spred dvoch rokov. V tejto súvislosti vzrástol aj podiel predaných bytov na asi jednu tretinu z aktuálnej ponuky. V prípade ceny údaje naznačujú podobný trend ako na sekundárnom trhu. Podiel dokončených bytov v ponuke predstavoval menej ako pätinu trhu.

Retailové vklady zrýchlili svoj rast, trend znižovania koncentrácie sa otočil

Vklady retailu pokračovali v zrýchľovaní rastu, pol druhá roka trvajúci trend dosiahol v júni 2016 hodnotu 9,7 %. Netermínované vklady rástli medziročným tempom až 19,4 %, termínované pokračovali vo svojom už dvojročnom poklese, s hodnotou -1,9 % k júnu 2016. Priemerné úrokové sadzby na vkladoch celkom dosiahli 0,6 %, pri termínovaných vkladoch 1,3 % a pri netermínovaných 0,1 %.

Koncentrácia vkladov sa mierne zvyšovala v prospech veľkých bánk, klesal podiel stredne veľkých bánk aj stavebných

sporiteľní. Počas prvého polroka 2016 sa tak otočil trend poklesu podielu veľkých bánk, ktorý trval od roku 2009, no nárast bol zatiaľ iba mierny. Trojici veľkých bánk k júnu 2016 zodpovedalo 55 % vkladov. Naopak, sektor stavebných sporiteľní, ktorý pri poklese trhového podielu veľkých bánk rástol, približne od začiatku roka 2015 mierne klesá, a to napriek relatívnej výhodnosti štátnej prémie v prostredí nízkych úrokových sadzieb.

V prvom polroku 2016 nastalo mierne spomalenie toku úverov podnikovému sektoru, investičné úvery si však zachovali rastúcu dynamiku

V prvej polovici roka 2016 úvery podnikovému sektoru nepokračovali v rastúcej dynamike z predchádzajúceho obdobia, ale naopak, postupne znižovali svoju dynamiku. Priemerný rast objemu podnikových úverov sa v dôsledku toho mierne znížil na takmer 6 % medziročne za druhý štvrťrok 2016 z hodnoty 7 % z posledného štvrťroka 2015. Z pohľadu štruktúry rastu je však potrebné podotknúť, že zmierňovanie úverovej aktivity bolo prítomné len vo vybraných kategóriách úverov.

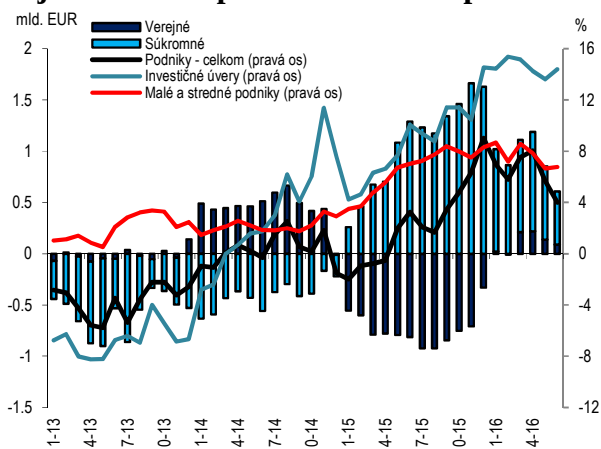
V tomto kontexte bol určujúci vývoj objemu úverov v delení podľa vlastníctva podniku. Podniky v súkromnom vlastníctve, ktoré stáli za rastom úverovej aktivity v roku 2015, zaznamenali pomerne výrazné zoslabenie rastu v prvých šiestich mesiacoch tohto roka. V číselnom vyjadrení sa jednalo o pokles z úrovne prevyšujúcej 12 % (posledný štvrťrok 2015) na menej ako 5,5 % v druhom štvrťroku 2016. Zároveň sa však z negatívnych úrovní do mierneho rastu preklopila dynamika úverov podnikom v štátnom vlastníctve. Tento vývoj čiastočne vykompenzoval prepád úverov súkromným podnikom.

V prípade produktového členenia podnikových úverov sa zachovali trendy z predchádzajúceho obdobia. Objemy investičných úverov a úverov so splatnosťou nad 5 rokov pokračovali v pomerne dynamickom raste presahujúcom 14 %, respektíve 10 % v júni 2016. Takýto vývoj je

dôsledkom priaznivej situácie v ekonomike a na strane domáceho dopytu, čo sa následne premieta do investičnej aktivity podnikov. Druhým trendom je postupné zintenzívňovanie medziročného poklesu prevádzkových úverov, čo môže takisto súvisieť s priaznivou situáciou v podnikovom sektore a rastom tržieb, a teda poklesom potreby financovať prevádzku pomocou krátkodobých úverov.

K spomaleniu rastu podnikových úverov došlo vo väčšine ekonomických odvetví. Výraznejšie medziročné prírastky objemu úverov si udržali len administratívne, vedecké a ostatné činnosti a poľnohospodárstvo. Značné spomalenie však nastalo v prípade významných odvetví z pohľadu zastúpenia na celkových podnikových úveroch, a to odvetvie priemyslu, dodávky energií a komerčných nehnuteľností.

Graf 8 Medziročná dynamika objemu úverov a príspevok k medziročnému rastu objemu úverov podľa vlastníctva podniku



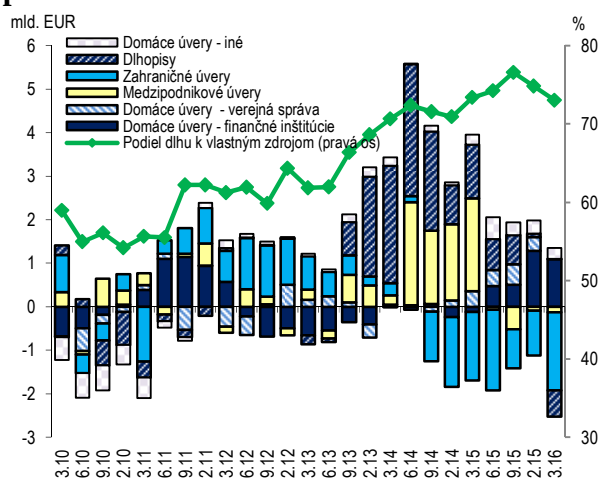
Zdroj: NBS.

Vo väčšine bánk pretrvali rastové tendencie, avšak intenzita rastu objemu úverov je pomerne rôznorodá.

Celkový dlh podnikového sektora poklesol v prvom štvrtroku 2016⁵, a to aj napriek už spomínanému rastu úverov od domácich bánk. Okrem tejto zložky dlhu už rástli len úvery od ďalších domácich sektorov, ktoré reprezentujú

len nevýznamnú časť celkového dlhu. Výrazne medziročne poklesli zahraničné úvery a objem emitovaných dlhopisov. Výsledkom je pokles ukazovateľa dlhu k vlastným zdrojom v posledných dvoch štvrtrokoch.

Graf 9 Príspevok k medziročnému rastu dlhu podnikového sektora podľa zdroja financovania sa a vývoj zadlženia podnikového sektora



Zdroj: NBS.

Poznámky: Domáce úvery – ostatné reprezentujú úvery poskytnuté rezidentskými subjektmi okrem bánk, verejnej správy a podnikov. Je to hlavne sektor S125 - Ostatní finanční sprostredkovatelia okrem poisťovacích korporácií a penzijných fondov.

Dopyt po podnikových úveroch zmiernil svoj rast; dobrá situácia v podnikovom sektore naďalej pokračovala

Podnikové prostredie bolo v prvej polovici roka 2016 pod vplyvom pokračovania priaznivej výkonnosti domácej ekonomiky. Zotrvanie pomerne pozitívnej situácie dokumentujú predstihové indikátory ako indikátor ekonomického sentimentu (IES) a index podnikateľskej dôvery, ktoré s nárastom a neskorším poklesom v prvom, respektíve v druhom štvrtroku, zostali na porovnateľných hodnotách s rokom 2015. Z jednotlivých zložiek IES došlo k zhoršeniu situácie v stavebníctve a službách. V prípade stavebníctva sa však pravdepodobne jedná o vplyv ukončenia dočerpávania eurofondov.

Priaznivý vývoj v oblasti zahraničného obchodu a domáceho dopytu sa premietol do

⁵ Údaje za druhý štvrtrok 2016 v čase vypracovania analýzy ešte neboli dostupné.

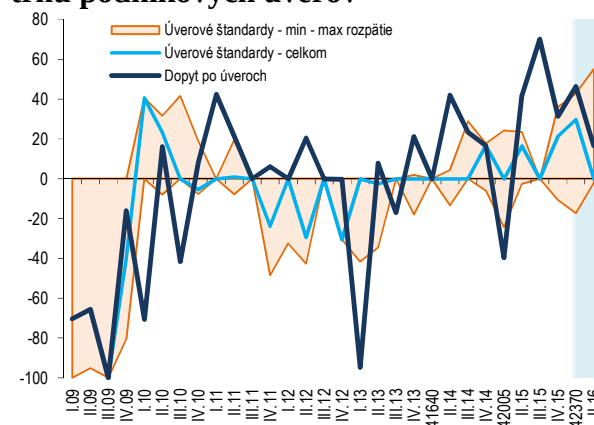
dynamiky tržieb. Objem tržieb si udržal priaznivé úrovne rastu z roku 2015. Mierne sa menila štruktúra, keď z pohľadu rastu tržieb vystriedal automobilový priemysel stavebníctvo na poste najdynamickejšieho odvetvia. Tržby rástli vo väčšine ekonomických odvetví. Takýto vývoj mal pozitívny dopad na vývoj investičnej aktivity a vkladov podnikového sektora.

Zmiernenie nárastu dopytu potvrdili aj banky v pravidelnom prieskume bankových úverov. Zmiernenie dopytu však nastalo hlavne v prípade veľkých podnikov. Banky sú optimistické ohľadom ďalšieho vývoja na strane dopytu, keď očakávajú jeho ďalší rast.

Uvoľňovanie niektorých úverových podmienok pokračovalo v roku 2016, vo vývoji úrokových sadzieb prevládali rôznorodé trendy

Celkové úverové štandardy sa síce už ďalej neuvoľňovali, čo sa však nedá povedať o jednotlivých úverových podmienkach. Pod tlakom konkurencie zo strany ostatných bánk došlo k uvoľneniu predovšetkým v prípade úrokových marží a výšky poskytnutých úverov. Obdobie postupného zmiernovania úverových štandardov alebo podmienok je prítomné posledné dva roky. V tomto kontexte je dôležité upozorniť na potrebu dôsledného nastavenia úverových štandardov na strane bánk, aby sa predišlo potenciálnym kreditným stratám v budúcnosti.

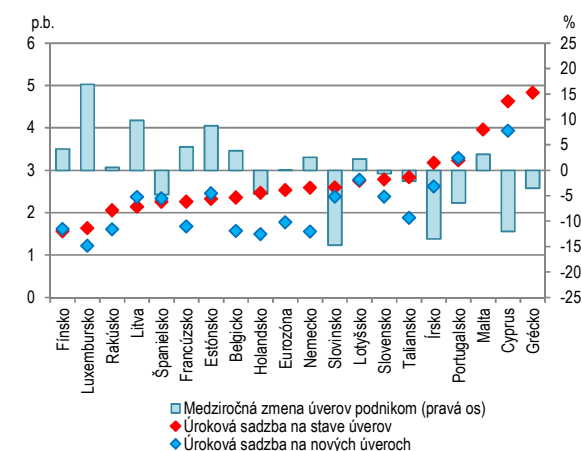
Graf 10 Vývoj zmien dopytu a ponuky na trhu podnikových úverov



Zdroj: NBS.

Poznámky: Kladná hodnota zodpovedá zvýšeniu dopytu / uvoľneniu úverových štandardov. Záporná hodnota zodpovedá poklesu dopytu / sprísneniu úverových štandardov. Na grafe je zobrazený vývoj min-max rozmedzia jednotlivých úverových podmienok.

Graf 11 Medzištátne porovnanie úrokových sadzieb na podnikových úveroch a medziročného rastu objemu podnikových úverov



Zdroj: NBS.

Postupne klesajúce úrokové sadzby na stave úverov naďalej negatívne vplývali na výnosovosť podnikových úverov. K júnu 2016 dosiahla úroková sadzba na stave úverov 2,8 %. Strmosť poklesu sa však v roku 2016 znížila, čo mal z časti za následok vývoj pri úrokových sadzbách na nových úveroch. Na nových úveroch sadzby vzrástli v prvom polroku 2016, a to hlavne v dôsledku nárastu nákladov na financovanie sa veľkých podnikov. Naopak, v prípade malých

a stredných podnikov sa podmienky na ponukovej strane zlepšovali. Rozdiel medzi sadzbami na úveroch veľkým podnikom a malým a stredným podnikom sa tak zmenšil na polovicu oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka. V medzinárodnom porovnaní patrí domáci bankový sektor mierne nad priemer eurozóny na sadzbách tak na stave, ako aj na nových úveroch.

Zvýrazňovanie viacerých trendov v sektore komerčných nehnuteľností bolo sprevádzané spomalením toku úverov do tohto sektora

Aktuálna ekonomická situácia spolu s vývojom na trhu úverov na bývanie podporili ďalší rast dopytu v segmente rezidenčných nehnuteľností. Obidva štvrťroky zaznamenali výrazný medziročný rast počtu predaných bytov, pričom podiel ešte nedokončených bytov dosiahol takmer 90 %. Počet bytov pridávaných do ponuky v sledovanom období zaostal za predajmi, čo malo za následok pokles počtu bytov v ponuke.

Ekonomický rast sa podpísal aj pod vývoj dopytu v segmente komerčných nehnuteľností. Podiel neobsadených kancelárskych priestorov klesol pod úroveň 8 %, ku ktorému sa pridala polovičná predzmluvnosť kancelárskych priestorov vo výstavbe.

Uvedený vývoj sa však nepremietol do nárastu objemu poskytnutých úverov tomuto sektoru. Medziročná dynamika toku úverov sa postupne znižovala až na úroveň 3 % k júnu 2016 z takmer 9 % z konca roka 2015. Vývoj naprieč bankovým sektorom bol však, tak ako v predchádzajúcich obdobiach, rôznorodý, keď boli identifikované skupiny bánk s poklesom ako aj nárastom vystavenia voči tomuto sektoru, a to aj v delení podľa veľkosti bánk.

Kreditná kvalita podnikového portfólia zaznamenala pomerne výrazné zlepšenie

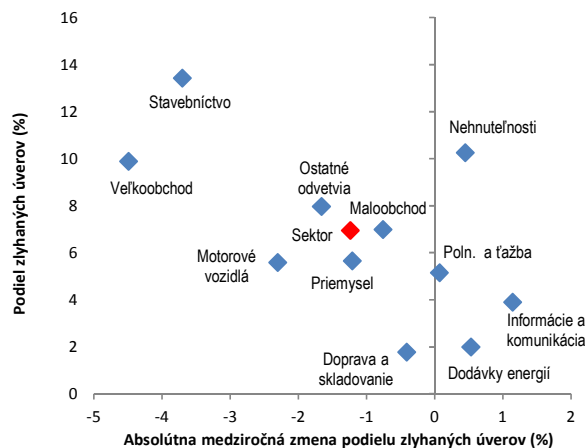
Podiel zlyhaných úverov pokračoval v medziročnom poklese a k júnu 2016 dosiahol úroveň 7,1 %. Na tento vývoj vplýval

nie len stále rastúci objem podnikových úverov, ale v ešte výraznejšej miere aj klesajúci objem zlyhaných úverov (už po započítaní odpisov a odpredajov). Dynamika poklesu zlyhaných úverov presiahla 10 % k júnu 2016. Uvedené zlepšenie podnikového portfólia možno do veľkej miery pripísať priaznivej situácii v ekonomike a podnikovom sektore. Tomu nasvedčuje aj skutočnosť, že pokles zlyhaných úverov bol spôsobený aj vyššou mierou splácania týchto úverov a vyššou mierou presunu zlyhaných úverov do kategórie štandardných. Priemer týchto dvoch ukazovateľov za prvý polrok 2016 bol o 50 % vyšší s rovnakým obdobím predchádzajúceho roku. Objem novozlyhaných úverov sa výrazne nemenil, o čom svedčí aj stabilný vývoj mier zlyhania (Graf P28).

Pri pohľade na jednotlivé banky takisto prevládal trend poklesu podielu zlyhaných úverov. Prítomná však stále zostáva pomerne výrazná rôznorodosť v kvalite jednotlivých podnikových portfólií.

Zlepšenie kreditnej kvality bolo možné pozorovať vo väčšine ekonomických odvetví, pričom v prípade viacerých sa jednalo o pomerne výrazné zlepšenie. K zmene trendu nedošlo v priemysle, kde pokračoval postupný pokles podielu zlyhaných úverov. Pomerne významné zlepšenie nastalo v prípade stavebníctva, veľkoobchodu a automobilového priemyslu. V prípade stavebníctva klesal podiel zlyhaných úverov aj napriek poklesu objemu úverov. Na druhej strane stáli informácie a komunikácia spolu s komerčnými nehnuteľnosťami, pri ktorých podiel zlyhaných úverov mierne vzrástol. Podobne ako pri členení na jednotlivé banky, aj tu prevláda pomerne výrazná rôznorodosť v úrovni kreditnej kvality.

Graf 12 Podiel zlyhaných úverov a ich medziročná zmena podľa ekonomických odvetví



Zdroj: NBS.

Z pohľadu kvality podnikových portfólií možno pozitívne hodnotiť klesajúcu zadlženosť podnikového sektora meranú podielom dlhu k vlastným zdrojom ako aj pokles ukazovateľa úverovej zaťažnosti, ktorý klesal aj v prvej polovici roka 2016. Pod pokles sa predovšetkým podpísal pokles celkových úverov, ťahaný výrazným prepados zahraničných úverov, ale aj rastom tržieb a miernym pokles úrokových sadzieb (Graf P30).

Kvalita úverov bankového sektora v portfóliu komerčných nehnuteľností zaznamenala zhoršenie v roku 2016

Sektor komerčných nehnuteľností je významným zdrojom potenciálnych kreditných strát. Táto skutočnosť je dôsledkom viacerých faktorov, ktorými sú veľkosť angažovanosti domáceho sektora a z nej prameniaca koncentrácia v portfóliách bánk, veľkosť samotných úverov a procyklickosť tohto sektora.

Vo vývoji podielu zlyhaných úverov bolo možné pozorovať postupný nárast tohto ukazovateľa. Pod nárast sa podpísal rýchlejšie rastúci objem zlyhaných úverov v porovnaní s rastom celkových úverov v tomto sektore. Objem zlyhaných úverov rástol najmä v dôsledku zlyhaní väčších objemov vo vybraných bankách. Zároveň pretrvávajú výrazne rôznorodá úroveň kvality portfólií

komerčných nehnuteľností v jednotlivých bankách.

Vklady podnikového sektora pokračovali v rastúcom trende z predchádzajúceho roka

Objem vkladov zaznamenal nepretržitý rast aj v prvej polovici roka 2016 s mierne vyššou intenzitou v porovnaní s rovnakým obdobím roku 2015 (7 % oproti 5 % v prvom polroku 2015). Naďalej je objem vkladov formovaný netermínovanými vkladmi, kým termínované a úsporné vklady výrazne klesali. Priaznivý vývoj exportu a domáceho dopytu sa tak premietol aj do vývoja vkladov podnikového sektora. Výsledkom vývoja na strane podnikových vkladov a úverov je pokles ukazovateľa úverov ku vkladom. Uvedené trendy priaznivo vplývali na finančnú pozíciu tak bankového ako aj podnikového sektora. Napriek celkovému rastu objemu vkladov bola situácia v rámci jednotlivých bánk pomerne rôznorodá, a to vo všetkých veľkostných kategóriách.

Riziko koncentrácie zotrvalo na porovnateľnej úrovni s rokom 2015

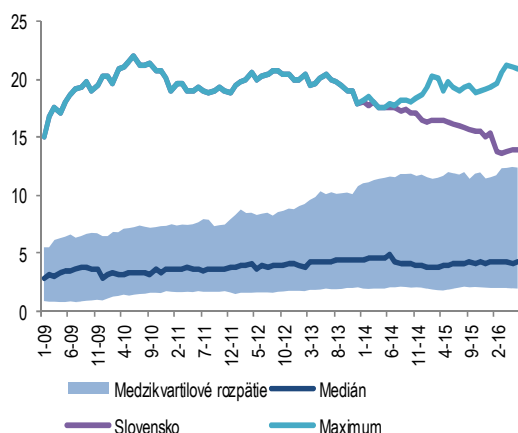
Riziko koncentrácie je naďalej významným rizikom pre domáci bankový sektor. Toto riziko je však štrukturálneho charakteru, a je prítomné vo viacerých oblastiach. Prejavuje sa existenciou systémovo významných klientov alebo skupín ekonomicky prepojených klientov s významnou expozíciou vzhľadom na kapitál vybraných bánk. Z tohto typu rizika koncentrácie vyplýva aj koncentrácia expozícií voči vybraným ekonomickým odvetviám, pričom táto koncentrácia je výraznejšia v prípade malých bánk. Riziko koncentrácie sa prejavuje aj vo forme expozícií voči vlastnej finančnej skupine v prípade vybraných bánk.

Objem investícií do slovenských štátnych dlhopisov naďalej mierne klesá

Počas prvého polroka 2016 pokračovali hlavné trendy vo vývoji portfólia dlhových cenných papierov z roku 2015. Celkový objem investícií do domácich štátnych

dlhopisov poklesol k júnu 2016 v porovnaní s koncom roka 2015 o takmer 5 %. Na druhej strane, rástol objem zahraničných štátnych dlhopisov aj dlhopisov emitovaných bankami. Podiel slovenských štátnych dlhopisov (ktoré naďalej tvoria vyše tri štvrtiny celkového portfólia dlhových cenných papierov) na celkových aktívach tak klesol ku koncu júna 2016 na necelých 14 %. Na jednej strane má tento vývoj za dôsledok pokles koncentrácie voči jednému emitentovi, na druhej strane tak dochádza aj k poklesu objemu tradičných likvidných aktív v slovenskom bankovom sektore. To znamená, že kým slovenský bankový sektor vykazoval do konca roka 2013 najvyšší podiel domácich štátnych dlhopisov na celkových aktívach, ku koncu júna 2016 bol tento podiel väčší v Maďarsku, Rumunsku aj Poľsku.

Graf 13 Podiel domácich štátnych dlhopisov na celkových aktívach v krajinách EÚ (v %)



Zdroj: NBS, ECB SDW.

Zo zahraničných štátnych dlhopisov naďalej rastie objem investícií do talianskych štátnych dlhopisov, ich podiel na celkovom portfóliu je už vyše 6,5 %. Naopak, podiel poľských štátnych dlhopisov mierne poklesol na 2,1 %. Podiel štátnych dlhopisov žiadnej inej krajiny nepresahuje 1 %. V individuálnych bankách rástli najmä investície do talianskych, poľských, rakúskych a nemeckých štátnych dlhopisov.

Emisie dlhopisov pokračovali v súlade s doterajšími trendmi

Banky naďalej emitujú najmä hypotekárne záložné listy (HZL), ktoré tvorili vyše 80 % celkových emisií aj v prvom polroku 2016. HZL boli emitované v súlade s vývojom objemu hypotekárnych úverov, preto podiel objemu emitovaných HZL k objemu hypotekárnych úverov aj v prvom polroku 2016 spĺňal požadovaný limit 70 % vo všetkých dotknutých bankách.

Počas prvého polroka 2016 emitovali banky HZL takmer výlučne s fixným kupónovým výnosom (takmer 90 %). Priemerná kupónová sadzba aj spread boli v druhom štvrtroku 2016 mierne vyššie v porovnaní s predchádzajúcimi štvrtrokmi.

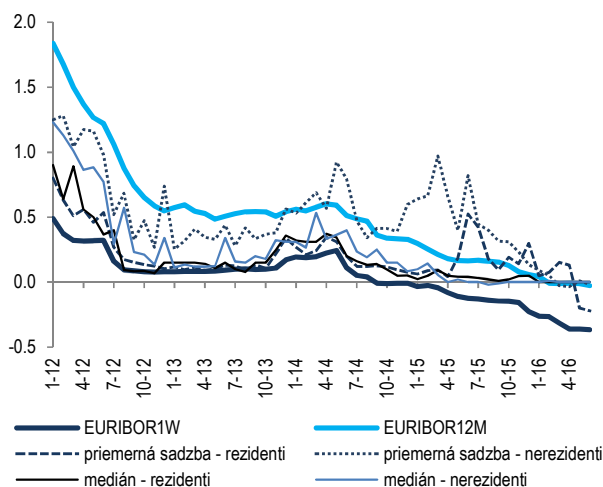
Medzibankové operácie naďalej patria medzi volatilné položky bilancie slúžiace na riadenie likvidity

Banky aj v prvom polroku 2016 využívali medzibankové operácie na riadenie likvidity a kompenzovali pohyby v ostatných volatilných aktívach a/alebo pasívach. Väčšina operácií so zahraničnými bankami ostáva naďalej v rámci vlastnej skupiny.

Priemerné sadzby sú naďalej v súlade s úrokovými sadzbami EURIBOR. Kým priemerné sadzby operácií na domácom trhu sú už hlboko záporné na úrovni -0,2 %, priemerné sadzby vkladov od zahraničných bánk klesli tiež mierne pod nulu.

Koncom júna 2016 došlo k predčasnému splateniu dlhodobých cielených refinančných operácií (TLTRO I) takmer v celej výške, pričom takmer identickú sumu si banky požičali v rámci TLTRO II.

Graf 14 Úrokové sadzby na domácom medzibankovom trhu (v %)



Zdroj: NBS.

Poznámky: Priemerná sadzba – nerezidenti označuje priemernú úrokovú sadzbu vypočítanú z medzibankových vkladov prijatých od nerezidentských bánk.

Priemerná sadzba – rezidenti označuje priemernú úrokovú sadzbu vypočítanú z medzibankových vkladov prijatých od rezidentských bánk.

Úrokové sadzby sú vypočítané zo stavu ku koncu jednotlivých mesiacov z krátkodobých prijatých úverov a vkladov do 1 roka v EUR.

Sadzby boli vypočítané ako priemer vážený objemom jednotlivých obchodov.

Trhové riziká

Vystavenie bankového sektora voči úrokovému riziku v bankovej knihe sa počas prvého polroka 2016 mierne zvýšilo.

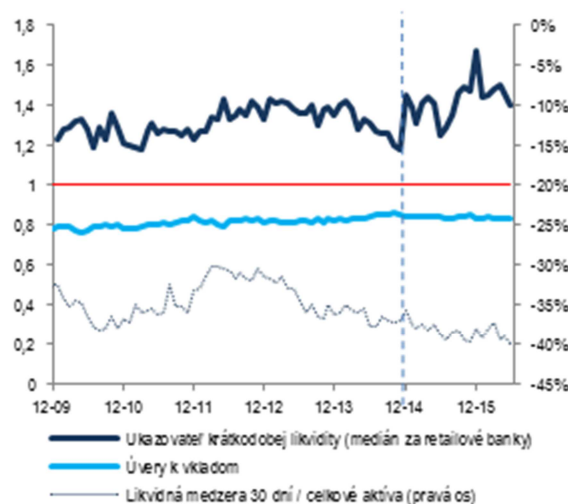
Mierne vzrástol nesúlad medzi priemernou dobou fixácie úrokových sadzieb aktív a pasív. Dôvodom bolo zvýšenie durácie portfólia retailových úverov na bývanie v druhom štvrtroku 2016 z 2,21 roka na 2,36 roka. Bolo to spôsobené zvýšenou mierou refinancovania týchto úverov, ktorá je dôsledkom výrazného zníženia maximálneho poplatku za refinancovanie od 21. marca 2016. Po tejto zmene totiž výrazne vzrástol počet klientov, ktorí si refinancujú úver pred uplynutím doby fixácie úrokovej sadzby, t. j. dochádza k jej opätovnému predĺženiu na pôvodnú dobu. Hoci z pohľadu zvýšenia odolnosti dlžníkov v prípade nárastu úrokových sadzieb je možné túto zmenu vnímať pozitívne, zároveň pre banky

dochádza k oneskoreniu pozitívneho dopadu prípadného opätovného nárastu sadzieb na ich úrokové príjmy. Znamená to, že zníženie poplatku na refinancovanie prispelo nielen k zníženiu úrokových marží, ale aj oddialilo efekt zvýšenia úrokových sadzieb na ich opätovný nárast.

Vystavenie bankového sektora voči akciovému a devízovému riziku zostalo na nízkej úrovni.

Ukazovateľ krytia likvidity zaznamenal stabilný vývoj aj napriek nárastu krátkodobých vkladov retailu, rastu dlhodobých nelikvidných úverov na bývanie a poklesu podielu likvidných aktív na celkových aktívach.

Graf 15 Podiel likvidnej medzery na aktívach a ukazovateľ úvery k vkladom



Zdroj: NBS.

Poznámky: Likvidná medzera: rozdiel medzi aktívami a pasívami v danej splatnosti.

Zvislá prerušovaná čiara označuje dátum zmeny definície ukazovateľa krytia likvidity.

Na likvidnú pozíciu bánk mal aj naďalej dominantný vplyv vývoj v retailovom segmente. Na jednej strane rast úverov na bývanie zvyšoval objem dlhodobých nelikvidných aktív a na druhej strane zvyšovanie objemu prostriedkov na bežných účtoch, aj v súvislosti s presunom prostriedkov z termínových vkladov, determinovalo nárast krátkodobých vkladov. V dôsledku uvedených trendov sa teda aj naďalej prehlboval časový nesúlad aktív

a pasív. Podiel likvidnej medzery do 30 dní na aktívach počas prvého polroka 2016 sa mierne prehlbil na nové historické maximum. Zároveň, pokles podielu likvidnej medzery do jedného roka na aktívach sa zastavil v dôsledku rastu krátkodobých úverov podnikom.

Aj keď je prehlbovanie časového nesúladu aktív a pasív prirodzenou súčasťou tradičného modelu bankovníctva, je potrebné tento trend kompenzovať primeraným nárastom likvidných aktív. Táto logika je do veľkej miery obsiahnutá v regulatórnom ukazovateli krytia likvidity, ktorého cieľom je zabezpečiť primeraný objem likvidných aktív na krytie potenciálnych odlevov likvidity. Je preto pozitívne, že priemerná hodnota ukazovateľa krytia likvidity sa v prvom polroku 2016 pohybovala na vyššej úrovni ako v roku 2015. Skutočnosť, že sa spomínané prehlbenie likvidnej medzery neprejavilo na poklese ukazovateľa krytia likvidity, však nebolo spôsobené nárastom likvidných aktív. Práve naopak podiel likvidných aktív na celkových aktívach počas prvého polroka 2016 mierne klesal. Vysvetlenie spočíva v zmene štruktúry

vkladov retailu v prospech bežných účtov, ktoré sú z hľadiska ukazovateľa krytia likvidity považované za stabilnejšie ako termínované vklady. Nárast vkladov retailu, ktorý a priori zhoršuje ukazovateľ krytia likvidity a vyžaduje si doplnenie likvidných aktív, obsahoval v tomto prípade aj pokles priemerného koeficientu vyjadrujúceho stabilitu rastúcich retailových vkladov.

Finančná pozícia bankového sektora

Ziskovosť vzrástla, ale je to spôsobené jednorazovým mimoriadnym vplyvom

Bankový sektor vykázal k júnu 2016 čistý zisk vo výške 424 mil. EUR, čo predstavuje medziročný nárast o 19,9 %. Tento nárast bol však spôsobený výlučne mimoriadnym jednorazovým príjmom v dôsledku predaja podielov VISA Europe spoločnosti VISA Inc. vo výške približne 94 mil. EUR. Podrobnosti týkajúce sa tejto transakcie uvádza Box 1. Bez tohto príjmu by zisk medziročne klesol približne o 7 %. Zisk vykázali všetky banky s výnimkou jednej.

Box 1 Vplyv predaja podielov VISA Europe spoločnosti VISA Inc. na ziskovosť bánk

Európska spoločnosť VISA Europe a americká spoločnosť VISA Inc. zabezpečujú technologické služby pre platobné produkty VISA, vrátane platobných transakcií prostredníctvom platobných kariet VISA. Samotné platobné karty sú však vydávané bankami, nie týmito spoločnosťami.

Kým americká VISA Inc. je od roku 2008 verejne obchodovanou spoločnosťou na americkej burze, jej európska časť funguje ako združenie bánk, kde majú jednotlivé európske banky majetkové účasti v hodnote zodpovedajúcej ich podielu na trhu s platobnými kartami VISA. Zisky z používania platobných kariet v Európe sa tak doteraz rozdeľovali medzi cca 3700 európskych bánk a platobných inštitúcií. Dňa 2. novembra 2015 americká VISA Inc. ohlásila zámer odkúpiť tieto majetkové podiely európskych bánk a prevziať spoločnosť VISA Europe. Akvizícia sa ukončila 21. júna 2016, pričom VISA Inc. vyplatila európskym bankám cca 16,5 mld. EUR v hotovosti a v akciách, s možnosťou výplaty ďalších 4,7 mld. EUR v závislosti od budúcich hospodárskych výsledkov v období štyroch rokov od uskutočnenia transakcie.

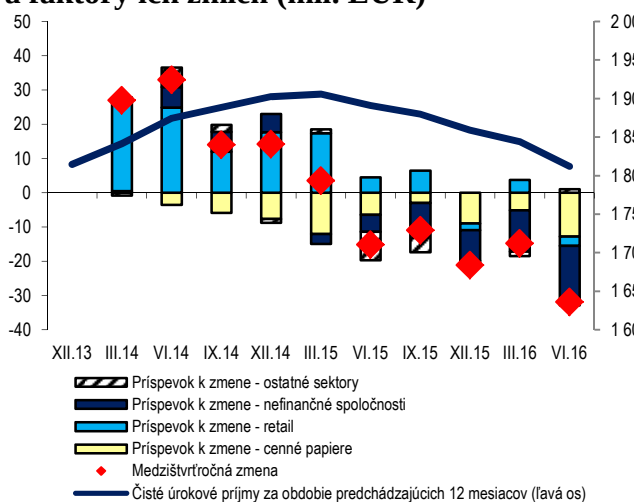
Slovenské banky získali z týchto prostriedkov sumu cca 94 mil. EUR (t. j. 16 % zisku z roku 2015). Uvedená suma sa rozdelila medzi jednotlivé banky podľa ich podielu na trhu s platobnými kartami VISA. Jednotlivé banky si o túto sumu navýšili zisk k 30. júnu 2016.

Je však potrebné upozorniť, že táto transakcia predstavuje jednorazový vplyv a bez tohto vplyvu by ziskovosť poklesla. Navyše v budúcnosti, po ukončení transakcie, sa bankám znížia čisté neúrokové príjmy spojené s platobnými kartami VISA, keďže banky doteraz platili spoločnosti VISA nižšie poplatky ako napr. spoločnosti Mastercard, kde podobná zmena prebehla dávnejšie.

Negatívny vplyv prostredia nízkych úrokových sadzieb na ziskovosť bánk sa prehlbuje

Prostredie nízkych úrokových sadzieb, ktoré sa v súčasnom období prejavuje najmä výrazným poklesom úrokových sadzieb na retailových úveroch, je jedným z najvýznamnejších faktorov, ktoré negatívne ovplyvňujú ziskovosť bánk. Dôsledkom bol aj vyššie uvedený pokles ziskovosti, ktorú bankový sektor zaznamenal, pokiaľ vylúčime mimoriadny príjem z predaja podielov VISA Europe. Čistý úrokový príjem klesá už od marca 2015, pričom najmä počas druhého štvrťroka 2016 sa tento pokles ešte zrýchlil (Graf 16). K 30. júnu 2016 bol medziročný pokles na úrovni 5 %.

Graf 16 Vývoj čistých úrokových príjmov a faktory ich zmien (mil. EUR)

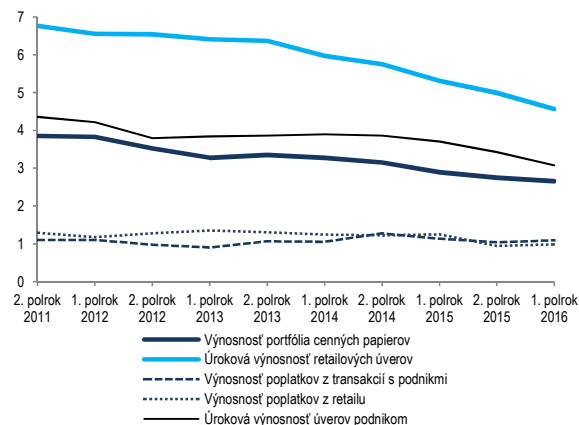


Zdroj: NBS.

Poklesli dokonca aj čisté úrokové príjmy z retailového sektora, ktoré dlhodobo až do septembra 2015 vykazovali rastúci trend. Pod tento vývoj sa podpísal predovšetkým pokračujúci trend poklesu výnosnosti úverov, ktorý sa navyše prehĺbil aj v sektore podnikov (Graf 17). V sektore retailu zostáva pod dlhodobým priemerom aj miera čistého výnosu z poplatkov. Napriek rýchlemu rastu úverov najmä v sektore retailu tak banky nie sú schopné kompenzovať klesajúce úrokové marže a výnosnosť poplatkov. V budúcnosti možno očakávať ďalšie zintenzívnenie poklesu úrokových výnosov z retailových

úverov na bývanie z dôvodu legislatívnej zmeny stanovujúcej maximálny poplatok pri predčasnom splatení, ktorá je účinná od marca 2016 a v ziskovosti bánk sa ešte nestihla v plnej miere prejavíť. Prehĺbenie rozdielu medzi výnosnosťou aktuálneho portfólia úverov na bývanie a úrokovými sadzbami na nové úvery však naznačuje ďalšie zrýchlenie poklesu čistých úrokových príjmov v najbližšom období. Tieto trendy v oblasti úrokových výnosov, ako aj simulácie ich možného vývoja v budúcnosti, boli podrobne popísané v Správe o finančnej stabilite k máju 2016.

Graf 17 Zmeny úrokovej výnosnosti a výnosnosti z poplatkov z operácií s retailom, podnikmi a cennými papiermi (v %)



Zdroj: NBS.

Všetky údaje sú anualizované (vynásobením dvoma). Úroková výnosnosť je vypočítaná ako podiel úrokových príjmov a priemerného objemu cenných papierov, resp. úverov v danej kategórii.

Výnosnosť poplatkov je vypočítaná ako podiel čistých príjmov z poplatkov k priemernému objemu úverov a vkladov v danom segmente.

Pozitívny vývoj nákladov na kreditné riziko

Podobne ako v predchádzajúcom období, aj počas prvého polroka 2016 bol pokles úrokových príjmov čiastočne kompenzovaný klesajúcimi nákladmi na kreditné riziko. Tie medziročne poklesli viac ako o tretinu. Tento vývoj sa prejavil najmä v sektore podnikov. Vďaka priaznivému vývoju ekonomiky sa totiž výrazne znížil nárast zlyhaných úverov (ide o hrubý nárast, t. j. bez započítania jeho ďalšieho zníženia v dôsledku odpisov a odpredajov). Napriek poklesu nákladov na

tvorbu opravných položiek a rezerv sa tak miera krytia zlyhaných úverov opravnými položkami mierne zvýšila.

Okrem pretrvávajúceho prostredia nízkych úrokových sadzieb sú významným zdrojom rizika pre ziskovosť bankového sektora aj legislatívne zmeny týkajúce sa cenotvorby finančných produktov, ako aj výšky odvodov a príspevkov, vrátane zmien motivovaných snahou o konsolidáciu verejných financií. Spolu odvody a príspevky bankového sektora predstavovali v roku 2015 približne 150 mil. EUR, v prvom polroku 2016 to bolo 90 mil. EUR. Jednou z navrhovaných zmien s negatívnym dopadom na ziskovosť bánk je zmena v mechanizme stanovenia výšky osobitného odvodu, ktorá by sa v zmysle tohto návrhu nemala od roku 2017 znížiť na 0,1 % v súlade s pôvodným znením zákona, ale mala by zostať vo výške 0,2 % až do roku 2020. V predmetných rokoch 2017 až 2020 tak vzrastú bankám náklady na bankový odvod v porovnaní s aktuálnym nastavením bankového odvodu. Celkovo tak banky za toto obdobie zaplatia o 260 mil. EUR viac, ako by zaplatili v prípade, ak by sa zákon nemenil. V priemere na jednotlivé roky sa toto zvýšenie pohybuje v rozmedzí 60 až 70 mil. EUR. ročne. V číselnom vyjadrení za rok 2015 to predstavuje približne 10 % čistého zisku bankového sektora.

Solventnosť bankového sektora a finančná páka⁶

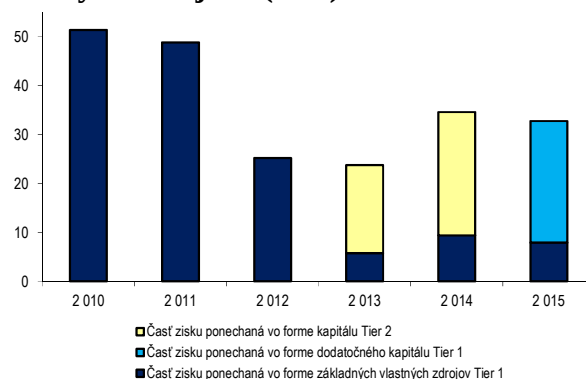
Hodnota ukazovateľa primeranosti základných vlastných zdrojov Tier 1 počas prvého polroka 2016 mierne klesla zo 16,0 % na 15,7 %, a to rovnako na individuálnej aj konsolidovanej báze. Napriek tomuto poklesu ide naďalej o hodnotu presahujúcu medián krajín EÚ (ktorá bola k 31. marcu 2016 na úrovni 14,4 %), čo poukazuje na dostatočnú odolnosť slovenského bankového sektora voči prípadným rizikám. Z dôvodu ďalšieho posilnenia odolnosti sa zároveň v zmysle

predchádzajúcich rozhodnutí NBS postupne zvyšujú požiadavky na kapitálové vankúše. Okrem konzervačného kapitálového vankúša vo výške 2,5 % musí päť najvýznamnejších bánk držať od roku 2016 aj vankúš vo výške 1 %, ktorý sa neskôr postupne zvýši v závislosti od významnosti banky na 2 % až 3 %.

Od 1. augusta 2017 zároveň vstúpi do platnosti proticyklický kapitálový vankúš vo výške 0,5 %. K 30. júnu 2016 banky všetky požiadavky na kapitálové vankúše plnili.

Okrem vyššie uvedeného ukazovateľa mierne klesol aj ukazovateľ primeranosti vlastných zdrojov (zo 17,8 % na 17,3 %), ako aj ukazovateľ finančnej páky (z 8,4 % na 8,3 %).

Graf 18 Časť zisku vykázaného v jednotlivých rokoch ponechaná vo vlastných zdrojoch (v %)



Zdroj: NBS.

V grafe nie sú zahrnuté banky, ktoré v príslušnom roku vykázali stratu.

Zvýšenie dodatočného kapitálu Tier 1 alebo kapitálu Tier 2 v druhom polroku príslušného roka je považované za ponechanie časti zisku vykázaného v tom istom roku.

Mierny pokles ukazovateľov solventnosti a finančnej páky je spojený predovšetkým s pokračujúcim pomerne výrazným rastom úverov. Na druhej strane, banky si zo zisku vykázaného v roku 2015 ponechali vo forme základných vlastných zdrojov Tier 1 len 8 %, t. j. približne rovnako ako v predchádzajúcom roku. Hoci niektoré banky časť zisku vyplateného vo forme dividend vracajú vo forme menej kvalitného kapitálu, celková miera ponechaného zisku je nižšia ako v rokoch 2010 a 2011 (Graf 18), keď

⁶ Táto časť analýzy vychádza z predbežných údajov k 30. júnu 2016, keďže ku dňu vypracovania analýzy neboli ešte príslušné výkazy od bánk uzatvorené.

kapitálová primeranosť bánk rástla najvýznamnejšie. Ako už bolo uvedené v Správe o finančnej stabilite k máju 2016, vzhľadom na postupne sa zvyšujúcu požiadavku na kapitálové vankúše budú viaceré banky v budúcnosti nútené ku konzervatívnejšej dividendovej politike.

Sektor poisťovní

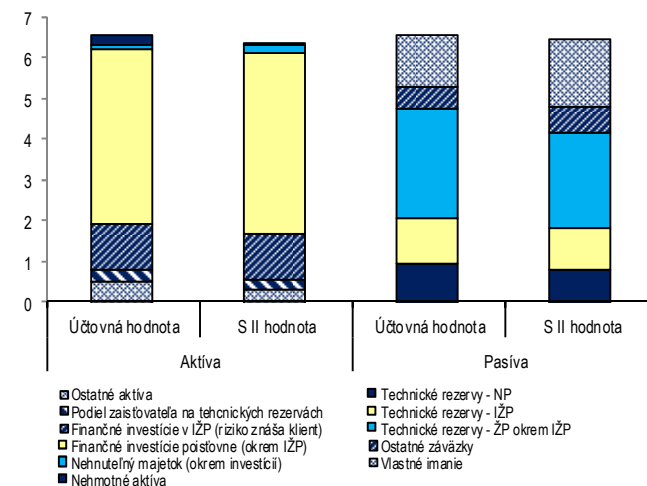
Regulácia Solventnosť II účinná od 1. januára 2016

Regulácia Solventnosť II prináša zásadnú zmenu do regulácie poisťného sektora. Nový režim predstavuje ucelený rizikovo-orientovaný prístup harmonizovaný pre celý poisťný trh v EÚ, ktorý je postavený na troch pilieroch: kvantitatívne požiadavky, kvalitatívne požiadavky a transparentnosť. Podrobnejšie sme o zmenách informovali v Správe o finančnej stabilite k novembru 2015. Prechod na Solventnosť II priniesol aj zmenu vo vykazovaní subjektov poisťného sektora v SR, keď väčšina výkazov bola nahradená harmonizovanými výkazmi. V dôsledku tejto harmonizácie došlo aj k predĺženiu lehoty na predkladanie výkazov poisťovňami NBS, takže k polroku 2016 sú v čase písania tejto správy k dispozícii iba účtovné údaje. Prechod na Solventnosť II je hodnotený z počiatočných výkazov Solventnosti II k 1.1.2016 a výkazov k 31.12.2015.

Na účely hodnotenia solventnosti sa mení oceňovanie majetku a záväzkov. Rast hodnoty investícií a pokles technických rezerv vytvárajú vyššie vlastné zdroje. Nová regulácia zavádza trhové oceňovanie aktív aj pasív vrátane technických rezerv poisťovní. Vplyv na štruktúru súvahy zobrazuje Graf 19. Na strane aktív nenastali veľké zmeny a celkové aktíva klesli o 1 %. Najväčšou zmenou je zníženie ocenenia nehmotných aktív vrátane časovo rozlíšených obstarávacích nákladov na poisťné zmluvy takmer na nulovú hodnotu. Na druhej strane sa precenili všetky investície a nehmuteľnosti na reálnu hodnotu, aj keď aj doteraz väčšina

investícií bola oceňovaná reálnou hodnotou. V súčasnom prostredí nízkych úrokových sadzieb ich hodnota vzrástla o 4 %. Podiel zaistovateľov na technických rezervách klesol o 23 % v dôsledku poklesu technických rezerv.

Graf 19 Súvaha poisťného sektora k 31. decembru 2015 (mld. EUR)



Zdroj: NBS.

S II hodnota – hodnota podľa Solventnosti II.

NP – neživotné poistenie, ŽP – životné poistenie, IŽP – investičné životné poistenie.

Finančné investície zahŕňajú peniaze, účty v bankách, nehmuteľnosti určené ako investícia, cenné papiere (dlhopisy, akcie, podielové listy), deriváty, majetkové podiely v dcérskych spoločnostiach a iné.

Na strane pasív klesli technické rezervy o 11 – 15 %, a to tak v životnom (klasickom aj investičnom) ako aj neživotnom poistení. Hlavným dôvodom je prechod na výpočet technických rezerv metódou najlepšieho odhadu súčasnej hodnoty očakávaných budúcich peňažných tokov (poisťných plnení, poisťného, nákladov, výnosov, atď.) a rizikovej marže. V súčasnosti poisťovne zahŕňajú do výpočtu rezerv aj rôzne rizikové prirážky, ktoré použili pri výpočte poisťného. V rámci Solventnosti II sa tieto prirážky okamžite prejavujú pri aktuálnom ocenení rezerv a dochádza tak k poklesu technickej rezervy. Ďalšími faktormi je existencia záporných rezerv (vo viacerých poisťovniach sú niektoré typy technických rezerv záporné) a zrušenie dolnej hranice pre odkupnú hodnotu. Hodnota rizikovej marže sa pohybuje na úrovni približne 6 % technických

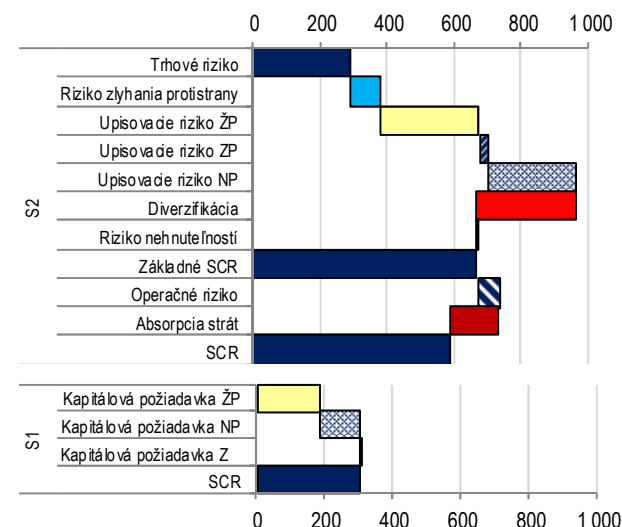
rezerv. Na druhej strane prostredie nízkych úrokových sadzieb vplýva na rast technických rezerv, tento vplyv je však nižší. Pri návrate úrokových mier späť k obvyklejším úrovňam sa tak dá očakávať ďalší pokles technických rezerv.

V dôsledku zmien v súvahe vzrastie prebytok aktív nad záväzkami o 32 % a použiteľné vlastné zdroje o 67,5 %. V rámci základných vlastných zdrojov nenastali významnejšie zmeny a ich hodnota za celý sektor dosahuje 469 mil. EUR. Až 99,6 % vlastných zdrojov tvorí najkvalitnejší neobmedzený kapitál Tier 1. Prebytok aktív nad záväzkami vzrástol na 1,65 mld. EUR a rekonziliačná rezerva⁷ vzrástla zo 630 mil. EUR na 1 mld. EUR. Nárast rekonziliačnej rezervy viedol k nárastu použiteľných vlastných zdrojov na 1,45 mld. EUR.

Vyššie použiteľné vlastné zdroje dostatočne pokrývajú nárast kapitálovej požiadavky na solventnosť (SCR). V režime Solventnosť I sa SCR vypočítava pomerne jednoducho zvlášť pre životné poistenie, neživotné poistenie a pre zaistenie. Celková SCR bola súčtom týchto troch požiadaviek a ku koncu roka 2015 dosiahla 306 mil. EUR. Solventnosť II prináša oveľa detailnejší výpočet SCR vrátane požiadavky na trhové riziko, riziko zlyhania protistrany a operačné riziko. Súčet všetkých týchto požiadaviek dosahuje 1,03 mld. EUR.

⁷ Rekonziliačná rezerva je prebytok aktív nad záväzkami znížený o očakávané výplaty dividend, o základné vlastné zdroje a ďalšie úpravy. Zahŕňa najmä oceňovacie rozdiely, zisk bežného roka a minulých rokov ako aj ostatné rezervné a kapitálové fondy.

Graf 20 Porovnanie požiadavky na solventnosť poistného sektora v režime Solventnosť I a II (mil. EUR)



Zdroj: NBS.

Poznámky:

S1 – hodnota podľa Solventnosti I.

S2 – hodnota podľa Solventnosti II.

NP – neživotné poistenie, ŽP – životné poistenie, ZP – zdravotné poistenie, Z - zaistenie.

Absorpcia strát – schopnosť odložených daňových záväzkov a pohľadávok znižovať straty.

SCR – kapitálová požiadavka na solventnosť.

Keďže pravdepodobnosť vzniku výrazných strát súčasne vo všetkých rizikových faktoroch je malá⁸, zavádza sa efekt diverzifikácie medzi modulmi, ktorý znižuje SCR. Diverzifikácia znižuje súčet požiadaviek na solventnosť o 29 %. Schopnosť odložených daňových pohľadávok a technických rezerv absorbovať straty znižuje SCR o ďalších 14 % na výslednú hodnotu 589 mil. EUR. Nárast SCR voči hodnote podľa Solventnosti I je 92 %.

⁸ Pri výpočte kapitálovej požiadavky za jednotlivé riziká poisťovňa odhadne, aká najväčšia strata môže nastať z daného rizika s pravdepodobnosťou 99,5 % za jeden rok. Jednotlivé riziká v princípe nenastávajú súčasne (napr. nie je dôvod, aby povodeň v SR nastala súčasne so zvýšením dlhovekosti populácie a zároveň v čase, keď hodnota dlhopisov a akcií na finančných trhoch výrazne klesá). Preto samotný súčet kapitálových požiadaviek za jednotlivé riziká výrazne nadhodnocuje potrebu kapitálu. Efekt diverzifikácie sa snaží zachytiť, do akej miery jednotlivé riziká nastávajú súčasne. Vtedy sa kapitálová požiadavka môže znížiť.

Použiteľné vlastné zdroje tak 2,5-násobne prevyšujú SCR, čo môžeme hodnotiť ako dostatočnú mieru solventnosti poistného sektora v SR. Hodnoty tohto pokrytia sa za jednotlivé poisťovne pohybujú v rozpätí 1,3 – 3,9, čiže každá poisťovňa s dostatočnou rezervou plní požiadavky na solventnosť. Všetky poisťovne zároveň s dostatočnou rezervou plnia aj minimálnu požiadavku na solventnosť (MCR). Pokrytie MCR je v rozpätí 1,8 – 9,3 násobku MCR.

Ziskovosť poistného sektora vzrástla medziročne o 83 % aj vďaka jednorazovým vplyvom

Zisk poistného sektora za prvý polrok 2016 dosiahol 129,8 mil. EUR, čím takmer prekonal zisk za celý rok 2015. U polovice poisťovní zisk rástol, u druhej polovice klesal. K tomuto rastu významne prispeli jednorazové vplyvy – dividendy z majetkových účastí a zníženie rezervy na neukončené súdne spory. Po očistení o tieto jednorazové vplyvy je rast zisku na úrovni 30 % medziročne. K rastu ziskovosti prispel najmä nárast technického výsledku v klasickom životnom poistení a v neživotnom poistení. Finančný výsledok mierne klesol v klasickom životnom poistení.

V súvahe poistného sektora nenastali významné zmeny. Poklesol objem investícií držaných v portfóliu do splatnosti a vzrástol objem v portfóliu na predaj, ktoré sa preceňuje na reálnu hodnotu. Na strane pasív vzrástla najmä rezerva na životné poistenie o takmer 90 mil. EUR. Vlastné imanie vzrástlo o 40 mil. EUR v dôsledku rastu oceňovacích rozdielov z portfólia na predaj.

Navrhovaný osobitný odvod z poistného by výrazne zasiahol ziskovosť poistného sektora a viedol by k zvýšeniu cien poistenia

Dňa 9.8.2016 zverejnilo Ministerstvo financií SR na medzirezortné pripomienkové konanie

návrh zákona⁹, ktorým sa rozširuje povinnosť platiť 8 %-ný odvod z predpísaného poistného na všetky odvetvia neživotného poistenia (doteraz tomuto odvodu podliehalo iba zo zákona povinné poistenie PZP). Povinný odvod sa má vzťahovať od 1. januára 2017 na všetky existujúce poistné zmluvy v neživotnom poistení.

Zavedenie tohto odvodu by viedlo k zvýšeniu nákladov poistného sektora o 52,5 mil. EUR, čo predstavuje 30 % zisku sektora pred zdanením za rok 2015. Dopad na jednotlivé poisťovne by sa pohyboval od 0 % pre životné poisťovne až po 98 % zisku pred zdanením.

S cieľom analyzovať mieru dopadu bol prepočítaný dopad na poistný sektor za predpokladu, ak by bol odvod zavedený už v roku 2015. Zavedenie odvodu by znamenalo pokles technického výsledku celého neživotného poistenia z 39 mil. EUR na -13,6 mil. EUR, čo by znamenalo, že celé odvetvie neživotného poistenia by skončilo rok 2015 v strate. Za posledných 10 rokov je podiel dodatočného odvodu na technickom výsledku v rozmedzí 49 % - 195 %. Dopad na jednotlivé poistné odvetvia je nerovnomerný. Na PZP novela nemá žiadny dopad, nakoľko odvod existuje už aj v súčasnosti. Naopak výrazný dopad by novela mala na havarijné poistenie, ktoré skončilo v roku 2015 v strate približne 25 mil. EUR a táto strata by sa v dôsledku prijatia novely ešte prehĺbila o ďalších 21 mil. EUR. Odvetvia, ktoré by v dôsledku odvodu skončili v strate, sú poistenie úrazu a choroby, asistenčné poistenie a poistenie právnej ochrany. Poistenie majetku, všeobecnej zodpovednosti a úveru, kaucie a finančných strát by aj po zavedení odvodu skončili v zisku, ale výrazne nižšom.

Stratovosť neživotného poistenia nie je udržateľná, preto sa dá predpokladať, že poisťovne pristúpia k zvyšovaniu poistného. Rozsah zvyšovania poistného je však ťažko odhadnúť. Odvod by mal najvýraznejší dopad

⁹ LP/2016/808 Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 39/2015 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

na odvetvie poistenia áut, ktoré je už aj teraz v dôsledku silnej konkurencie stratové. Aj v odvetviach, ktoré by po zavedení odvodu ostali ziskové, sa však dá očakávať zvyšovanie poistného, nakoľko v týchto odvetviach bola veľmi priaznivá škodovosť v roku 2015 a v horších rokoch by aj tieto odvetvia skončili v strate pri zavedenom odvode. Zvýšené poistné pravdepodobne povedie k zníženiu počtu poistných zmlúv, keď nemajetní klienti si nebudú môcť poistenie dovoliť a nízkorizikovní klienti nebudú ochotní za poistenie platiť vyššiu sumu. Ako príklad môže slúžiť Nemecko, kde po zavedení obdobného odvodu v roku 1995 poistné v neživotnom poistení postupne klesalo až do roku 2000 (kumulatívny pokles o 20 %), pričom v desaťročí pred zavedením odvodu rástlo poistné v priemere o 16,8 % ročne.

Dôchodkové sporenie

Starobné dôchodkové sporenie

Rast počtu sporiteľov a čistej hodnoty majetku postupne kompenzoval ich úbytky zaznamenané v predošlom roku

Počet sporiteľov v druhom pilieri dôchodkového sporenia sa počas prvého polroka 2016 zvýšil o zhruba 17 tisíc. V jeho závere tak bolo v systéme evidovaných 1 359 771 sporiteľov, čo je však stále o viac ako 100 tisíc menej ako pred posledným otvorením systému na začiatku roka 2015. Nárast počtu sporiteľov sa medzi jednotlivé dôchodkové správcovské spoločnosti rozdelil pomerne nerovnomerne, ale trhové podiely z hľadiska stavu to ovplyvnilo iba marginálne. Výplatná fáza sa naďalej rozbiehala iba veľmi pozvoľne, keď počet bývalých sporiteľov poberajúcich akýkoľvek typ dávky sa aj ku koncu sledovaného obdobia pohyboval iba v rádoch stoviek.

Čistá hodnota majetku (NAV) za celý sektor vzrástla za prvých šesť mesiacov roka o 301 mil. EUR a posunula sa na úroveň 6,6 mld. EUR, čím sa už takmer vykompenzoval odlev prostriedkov

v súvislosti s odchodom časti sporiteľov z predošlého roka. Z toho viac ako 232 mil. EUR prítieklo do systému cez nové príspevky sporiteľov. Zvyšná asi štvrtina nárastu NAV mala pôvod v zhodnotení aktív v dôchodkových fondoch. Z hľadiska typov dôchodkových fondov sa objem aktív zvýšil najviac v dlhopisových garantovaných fondoch. Jednoznačne najvyšší percentuálny rast NAV, až 23 %, dosiahli indexové dôchodkové fondy, keď sa pri ostatných typoch toto tempo pohybovalo okolo 5 %. Váha majetku v indexových dôchodkových fondoch v rámci starobného dôchodkového sporenia najmä za posledné dva roky narastá.

Znižujúci sa podiel vkladov v bankách v dlhopisových a akciových dôchodkových fondoch

V dlhopisových garantovaných dôchodkových fondoch pokračoval už niekoľkoročný trend znižovania podielu prostriedkov umiestnených na účtoch v bankách, najmä termínovaných. Ku koncu júna 2016 sa podiel tejto zložky majetku nachádzal na historickom minime necelých 12 %, pričom v januári 2016 to bolo okolo 16 %. Treba však poznamenať, že v sledovanom období bol tento vývoj koncentrovaný v menšom počte dlhopisových dôchodkových fondov. Pre investície do dlhopisov platia zrkadlové tvrdenia, teda nárast ich zastúpenia na dlhodobé maximum 82 %. Celkové vystavenie voči dlhopisom sa v tomto type dôchodkových fondov prehĺbilo ešte o niečo výraznejšie, keďže stúpala aj alokácia prostriedkov do podielov investičných fondov s dlhopisovým zameraním.

Mierny pokles váhy bankových vkladov bolo možné pozorovať v uplynulom období aj v štruktúre majetku akciových dôchodkových fondov. V tomto prípade však o to väčší podiel pripadol na akciové investície. K 30.6.2016 dosiahlo vystavenie voči akciovým trhom 64 % z celkovej NAV akciových dôchodkových fondov, pričom až tri štvrtiny z toho malo nepriamu podobu cez účasti v investičných fondoch.

V ostatných dvoch typoch dôchodkových fondov, teda zmiešaných a indexových, neboli počas prvého polroka 2016 zaznamenané žiadne zásadnejšie pohyby v distribúcii medzi základné triedy aktív.

Podobne ako v druhej polovici roka 2015 aj počas prvých šiestich mesiacov roka 2016 sa pozvoľne zvyšovala priemerná zostatková splatnosť dlhopisového portfólia. Hodnota tohto ukazovateľa sa predĺžila o necelé dva mesiace, čím dosiahla úroveň päť aj štvrt' roka. V dôsledku toho v porovnateľnej miere vzrástla aj priemerná dĺžka týchto dlhopisov. K opísaným zmenám na sektorovej úrovni prispeli najmä dlhopisové a zmiešané dôchodkové fondy. Napriek predĺženiu horizontu dlhopisových investícií sa ich priemerný kupón ďalej zredukoval o 0,1 p. b. a k 30.6.2016 dosahoval 2,4 %. Vážená zmluvná splatnosť prostriedkov uložených v bankách sa na rozdiel od dlhopisov mierne skrátila, hoci príčinou nebolo znižovanie viazanosti pri termínovaných vkladoch, ale pokles ich objemu relatívne voči zostatkom na bežných účtoch.

V sledovanom období sa zastavil predošlý trend zvyšujúceho sa vystavenia dôchodkových fondov voči pohybom výmenných kurzov zahraničných mien. Podiel devízových aktív (okrem derivátov) sa za sektor ako celok zastabilizoval na hladine 5 %. Zmeny neboli výrazné ani na úrovni jednotlivých dôchodkových fondov, avšak z hľadiska stavu cudzomenovej zložky existujú medzi jednotlivými fondmi veľké rozdiely.

Aj naďalej, hoci len pozvoľne, klesal v rámci druhého piliera dôchodkového sporenia podiel domácich aktív, ktorý k poslednému dňu júna 2016 predstavoval zhruba jednu pätinu. Tak ako v minulosti sa tu najviac prejavil znižujúci sa objem slovenských štátnych dlhopisov, ktorý bol umocnený ešte odlevom prostriedkov dôchodkových fondov z domácich bánk. Čiastočne kompenzujúcim elementom bola zvýšená držba dlhopisov emitovaných slovenskými bankami a nefinančnými korporáciami.

Prepady cien na akciových burzách v auguste 2015 a následne v januári 2016 sa negatívne podpísali na medziročnej výkonnosti tých dôchodkových fondov, ktoré mali vystavenie voči akciám. Najvýraznejšie sa to prejavilo pri indexových fondoch, ktoré k 30.6.2016 vykázali nominálny výnos vo výške -4,5 %. V záporných číslach skončila aj výkonnosť akciových fondov (-2,4 %) a zmiešaných fondov (-0,1 %). Naproti tomu sporiteľom dlhopisových fondov sa ich majetok nominálne zhodnotil o 2,4 %.

Čistý zisk dôchodkových správcovských spoločností za prvý polrok 2016 bol s hodnotou 6,2 mil. EUR polovičný oproti rovnakému obdobiu minulého roka. Túto zmenu možno jednoznačne priradiť výnosu z odplaty za zhodnotenie majetku v dôchodkovom fonde, ktorý sa prepadol o takmer dve tretiny.

Doplňkové dôchodkové sporenie

Akcelerácia rastového trendu v oblasti počtu účastníkov aj spravovaného objemu aktív

Účastnícka základňa v rámci sporivej fázy doplnkového dôchodkového sporenia pokračovala v trende rozširovania z predošlého obdobia. Prírastok počtu účastníkov v príspevkových doplnkových dôchodkových fondoch v prvej polovici roka 2016 o viac ako 12 tisíc bol dokonca vyšší ako v prvom, či druhom polroku 2015. Vo výplatných doplnkových fondoch bola situácia odlišná, keďže počet poberateľov dávok sa zredukoval o 2 tisíc. Ku dňu 30.6.2016 tak bolo v treťom pilieri dôchodkového sporenia evidovaných 713 tisíc účastníkov (s nenulovou zmluvou) a 37,5 tisíc poberateľov dávok.

Za prvých šesť mesiacov roka 2016 sa čistá hodnota aktív (NAV) v systéme zvýšila o 80 mil. EUR, čo je mierne viac ako za celý predošlý rok. Prísun nových príspevkov, objem vyplatených dávok, a teda aj čistý kladný efekt týchto tokov v hodnote 56 mil. EUR bol pri tom obdobný ako v minulosti. Rozdiel bol vo výkonnosti, ktorá

v aktuálnom sledovanom období prispela jednou tretinou k nárastu NAV, zatiaľ čo v roku 2015 bol jej dopad na hodnotu aktív v doplnkových dôchodkových fondoch v priemere negatívny. Objem aktív tretieho piliera dôchodkového sporenia sa ku koncu júna 2016 dostal na úroveň 1,56 mld. EUR.

Celkový nárast NAV v sektore bol rovnomerne rozdelený medzi štyri veľké príspevkové doplnkové dôchodkové fondy s vyváženou investičnou stratégiou na jednej strane a ostatné menšie príspevkové fondy na strane druhej. Vzhľadom na nižší počiatočný stav NAV v druhej z uvedených skupín doplnkových dôchodkových fondov bolo relatívne tempo rastu v nej vo výške 13 % až štvornásobne väčšie ako vo vyvážených fondoch. Zmena objemu aktív výplatných doplnkových fondov bola po dlhšom čase kladná, ale z pohľadu systému ako celku marginálna.

Vo vývoji štruktúry portfólia absentovali jednoznačnejšie spoločné črty naprieč sektorom

V agregátnom portfóliu doplnkových dôchodkových fondov so zameraním na vyváženú investičnú stratégiu sa v priebehu prvého polroka 2016 zvýšilo vystavenie voči akciovým nástrojom, a to z 18 % na 22 % NAV. Takmer celá táto zmena však ide na konto výraznejšieho nárastu akciovej zložky vo vybraných doplnkových dôchodkových fondoch. V ostatných fondoch tejto skupiny zostal podiel akciových investícií prakticky nezmenený. O niečo plošnejší charakter mal pokles zastúpenia bankových vkladov vo vyvážených doplnkových dôchodkových fondoch v súhrne o jednu tretinu na 10 % NAV k poslednému dňu júna 2016. Podiel dlhopisových investícií týchto fondov bol v sledovanom období stabilný okolo dvoch tretín celkových aktív.

Veľmi podobné závery ako pre vyvážené fondy sa vzťahujú aj na vývoj štruktúry aktív v doplnkových dôchodkových fondoch rastového zamerania. Určitý rozdiel bol v ešte výraznejšej redukcii prostriedkov na účtoch v bankách, ktorý sa premietol do ešte

výraznejšieho nárastu akciovej zložky (z 39 % na 48 % NAV) a zároveň aj miernemu posilneniu dlhopisových investícií. Aj tu však platí, že na úrovni individuálnych doplnkových dôchodkových fondov boli zmeny skôr heterogénne.

V konzervatívne orientovaných príspevkových doplnkových dôchodkových fondoch a výplatných doplnkových dôchodkových fondoch sa vzájomný pomer medzi dlhopismi a bankovými vkladmi nemenil.

Priemerná zostatková splatnosť dlhových cenných papierov počas prvého polroka 2016 vzrástla o 0,7 roka a v jeho závere dosiahla historické maximum 6,3 roka. Nebyť však značného nárastu v niekoľkých individuálnych doplnkových dôchodkových fondoch situácia by bola odlišná, keďže väčšina ostatných fondov zaznamenala zníženie tohto ukazovateľa a zároveň aj durácie, hoci iba veľmi mierne. Dokumentuje to pokles mediánovej hodnoty zostatkovej doby splatnosti dlhopisov medzi jednotlivými doplnkovými dôchodkovými fondmi. Viazanosť termínovaných vkladov sa vo väčšine tých doplnkových dôchodkových fondov, ktoré ich využívajú pre umiestnenie prostriedkov, predĺžila, pričom za sektor ako celok išlo o viac ako zdvojnásobenie zmluvnej splatnosti na úroveň tesne cez jeden rok.

Podiel aktív denominovaných v cudzích menách (okrem derivátov) na celkovom objeme investícií doplnkových dôchodkových fondov v sektore sa zvýšil o 4 percentuálne body, takže k 30.6.2016 dosiahol hodnotu 27 %. V individuálnych fondoch táto devízová zložka predstavovala až polovicu ich NAV.

Obdobne ako v druhom pilieri dôchodkového sporenia, aj v doplnkovom dôchodkovom sporení pretrval trend znižovania alokácie prostriedkov do domácich aktív. Kým na začiatku sledovaného obdobia malo domácu protistranu 45 % aktív doplnkových dôchodkových fondov, na jeho konci tento podiel činil 36 %. Najviac k tomu prispeli vklady v slovenských bankách, ale klesol tiež objem dlhopisov a podielových listov emitovaných tuzemskými subjektmi.

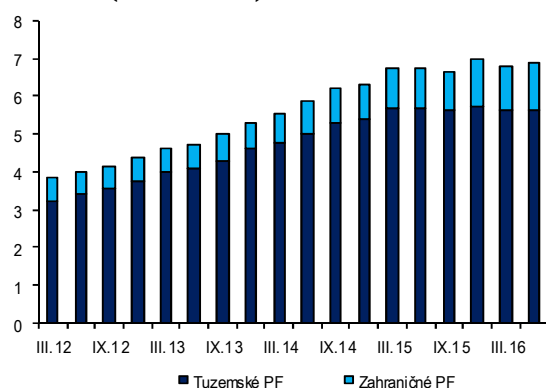
Najlepšiu priemernú medziročnú nominálnu výkonnosť k 30.6.2016 vo výške 1,4 % vykázali konzervatívne zamerané doplnkové dôchodkové fondy. Nižšie priemerné výnosy vyvážených a najmä rastových fondov na úrovni 0,6 %, resp. -0,5 % vyplývali z prítomnosti akciových investícií v ich portfóliách.

Agregátny zisk doplnkových dôchodkových spoločností dosiahol v prvom polroku 2016 úroveň 572 tisíc. Medziročne poklesol o takmer 90 %, čo ide na vrub výrazného výpadku výnosu z odplát za zhodnotenie.

Kolektívne investovanie

Potvrdenie zmeny trendu vo vývoji NAV, ktorá nastala ešte v roku 2015

Graf 21 Vývoj objemu NAV v podielových fondoch (mld. EUR)



Zdroj: NBS, SASS.

Celkový objem prostriedkov v kolektívnom investovaní na Slovensku sa v prvom polroku 2016 znížil o 1,3 %, čo v peňažnom vyjadrení reprezentovalo 93 mil. EUR. Došlo tak k nadviazaniu na zlom v trende zo začiatku druhého štvrt'roka 2015, keď sa predošlý niekoľkoročný jednoznačný a rýchly rast čistej hodnoty aktív (NAV) preklopil do periódy určitej stagnácie.

Pod uvedený pokles sa podpísali v plnej miere tuzemské podielové fondy, v ktorých úbytok objemu spravovaných aktív dosiahol 110 mil. EUR. Miernou kompenzáciou bol vývoj v zahraničných podielových fondoch, ktorých NAV naopak o 17 mil. EUR vzrástla.

Pokles NAV tuzemských podielových fondov bol dôsledkom záporných čistých predajov počas sledovaného obdobia. Na druhej strane príspevok výkonnosti k celkovej zmene NAV bol pozitívny, ale v porovnaní s redemáciami objemovo pomerne menej významný. Aj keď predošlé konštatovania na prvý pohľad naznačujú pokles dopytu po investovaní do tuzemských podielových fondov, nie je tomu celkom tak. Prvým čiastkovým protiargumentom je, že nezanedbateľný podiel zo záporných čistých predajov sa týkal krížových investícií medzi tuzemskými podielovými fondmi, ktoré nespôsobujú reálny úbytok prostriedkov v systéme. Vyjadrením tejto skutočnosti je, že tzv. upravená NAV abstrahujúca od krížových investícií sa znížila v druhom polroku 2016 iba o 68 mil. EUR. Okrem toho je potrebné vziať do úvahy, že všetky zvyšné redemácie uskutočnili tiež subjekty z iných odvetví finančného sektora, keď banky a doplnkové dôchodkové spoločnosti znižovali svoje vystavenie voči tuzemským podielovým fondom. Naproti tomu domácnosti, ktoré dlhodobo prinášajú najviac zdrojov do kolektívneho investovania na Slovensku, pokračovali v zvyšovaní investícií do sektora. Hoci tempo prílevu nových prostriedkov od domácností sa predsa len citeľne spomalilo v porovnaní s dynamickým rastom predošlých rokov.

Trhové podiely správcovských spoločností sa za prvých šesť mesiacov roka 2016 mierne upravili smerom k rovnomernejšiemu rozdeleniu. Tri najväčšie spoločnosti z hľadiska objemu spravovaných aktív zaznamenali pokles NAV vo svojich podielových fondoch. Osobitne v jednej z nich (Tatra AM, správ. spol., a.s.) bola koncentrovaná väčšina poklesu objemu aktív v rámci tuzemskej časti sektora. Správcovské spoločnosti s menším trhovým podielom vykázali nárast NAV.

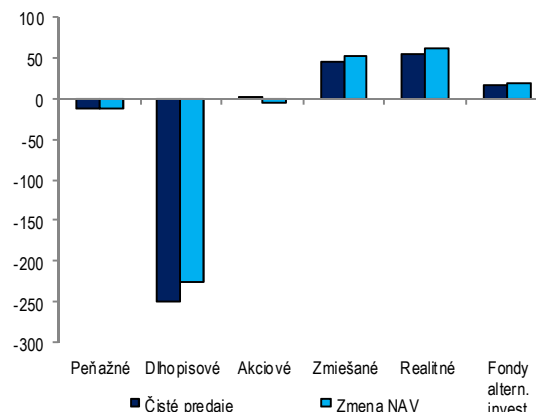
Odlev prostriedkov z dlhopisových podielových fondov a naopak prílev do zmiešaných a realitných

Podobne ako počas roka 2015 aj v prvej polovici roka 2016 pokračovali tuzemské dlhopisové podielové fondy v režime redemácií. Záporné čisté predaje v tejto kategórii dosiahli úroveň takmer štvrt' miliardy euro, pričom väčšina z nich sa vzťahovala na domácnosti. Negatívnu bilanciu predajov, avšak v oveľa menšej hodnote, dosiahli okrem toho už len podielové fondy peňažného trhu.

Na opačnej strane spektra dopytu sa nachádzali realitné podielové fondy, tesne nasledované zmiešanými s čistými predajmi vo výške okolo 50 mil. EUR. Zmiešané podielové fondy sa tak dostali na čelo rebríčka kategórií podľa hodnoty aktív, keď preskočili dovtedy vedúce dlhopisové fondy. Prílev nových zdrojov potiahol aj nárast NAV vo fondoch alternatívnych investícií. Do troch vyššie uvedených kategórií smerovali prostriedky zo sektora domácností, výsledný rast NAV v nich bol však čiastočne brzdený odpredajom podielových listov subjektmi z finančného sektora. Mierne kladné čisté predaje bolo možné pozorovať aj pri akciových podielových fondoch, ale tie boli prevážene poklesom cien akcií, a ich NAV teda klesla.

V celkovom súčte tuzemských fondov menší úbytok NAV zaznamenali podielové fondy legislatívne charakterizované ako štandardné, ktorých je z hľadiska stavu viac ako dvojnásobok v porovnaní so špeciálnymi podielovými fondmi. Avšak iná situácia prevládala z pohľadu sektora domácností, kde z celkového nárastu hodnoty podielov v ich vlastníctve tri štvrtiny pripadli na podielové fondy s prívlastkom špeciálne. To implikuje, že dopyt domácností bol v sledovanom období sústredený práve na špeciálne podielové fondy.

Graf 22 Zmena NAV a čisté predaje podľa kategórie tuzemských podielových fondov počas prvého polroka 2016 (mil. EUR)



Zdroj: NBS.

V segmente zahraničných podielových fondov sa najväčší nárast odohral v kategórii dlhopisových podielových fondov, čo bol presne opačný vývoj oproti tuzemským, ale v podstatne menšom rozsahu. Význačnejšia zmena nastala ešte pri zmiešaných zahraničných podielových fondoch, ktoré vykázali pokles NAV.

Medziročná výkonnosť podielových fondov k 30.6.2016 bola poznačená najmä pomerne nepriaznivým vývojom na akciových trhoch. Investori do akciových podielových fondov teda na tomto horizonte utrpeli v priemere nominálnu stratu vo výške -7 % a v zápornom pásme sa nachádzali ešte aj zmiešané fondy (-2,2 %). V ostatných kategóriách bola výkonnosť kladná, ale nepresahujúca v priemere 2,6 %.

Súhrnný zisk správcovských spoločností medziročne poklesol o 30 % na 9,5 mil. EUR. Tento pokles bol plošný naprieč celým sektorom. Dôvodom zhoršeného hospodárenia boli nižšie výnosy z poplatkov a provízií, spolu s miernym nárastom prevádzkových nákladov.

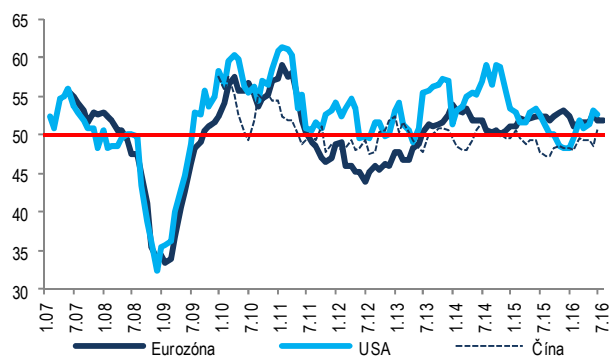
3 INDIKÁTORY OBOZRETNOSTI NA MAKROÚROVNI

Všeobecné poznámky:

Vyjadrenie 31.12.2015 = 1 pri indexe znamená, že príslušný index bol normovaný takým spôsobom, že k uvedenému dátumu (31.12.2015) bola jeho hodnota 1.

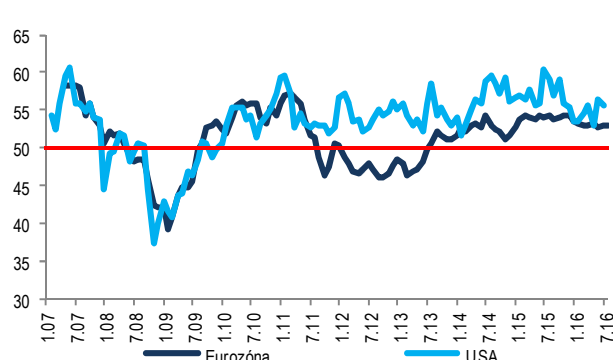
Indikátory rizík plynúcich z makroekonomického prostredia

P1 Indikátor sentimentu (PMI) v priemysle vo vybraných ekonomikách



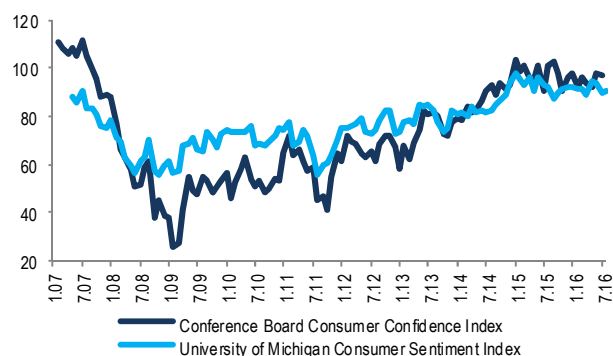
Zdroj: Bloomberg.
Poznámka: Definícia indikátora je v časti Terminológia a skratky.

P2 Indikátor sentimentu (PMI) v službách vo vybraných ekonomikách



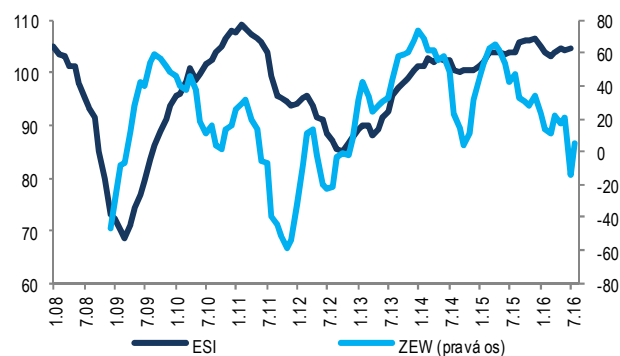
Zdroj: Bloomberg.
Poznámka: Definícia indikátora je v časti Terminológia a skratky.

P3 Indikátory spotrebiteľskej dôvery v USA



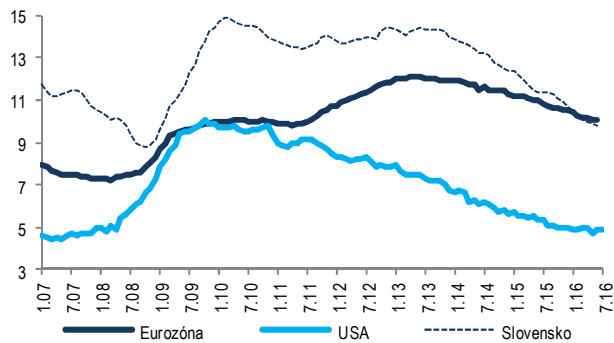
Zdroj: Bloomberg.
Poznámka: Na grafe sú zobrazené indexy spotrebiteľskej dôvery v USA zostavané dvoma rôznymi inštitúciami.

P4 Indikátory ekonomického sentimentu v eurozóne



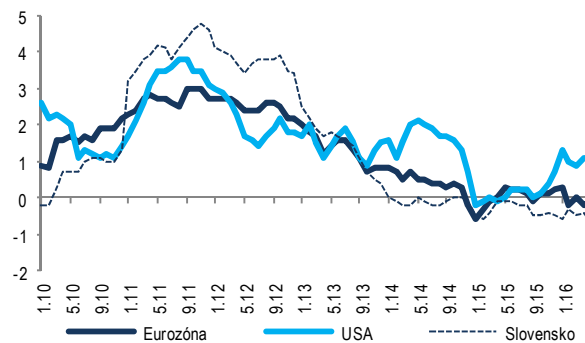
Zdroj: Bloomberg.
Poznámka: Definícia indikátorov je v časti Terminológia a skratky.

P5 Vývoj miery nezamestnanosti vo vybraných ekonomikách (%)



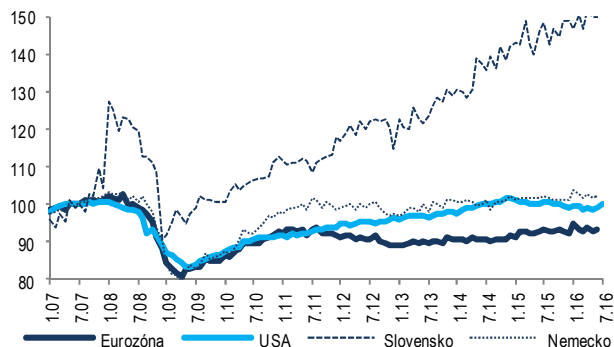
Zdroj: Eurostat, Bureau of Labor Statistics.
Poznámka: Sezónne očistené.

P6 Vývoj spotrebiteľskej inflácie vo vybraných ekonomikách (%)



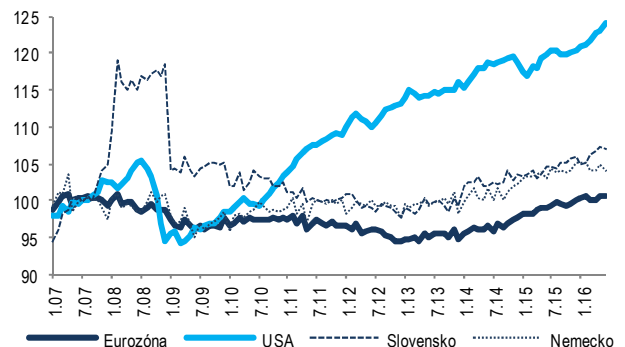
Zdroj: Eurostat, Bureau of Labor Statistics.
Poznámka: Medziročné zmeny indexu spotrebiteľských cien v percentách.

P7 Indexy vývoja priemyselnej produkcie vo vybraných ekonomikách



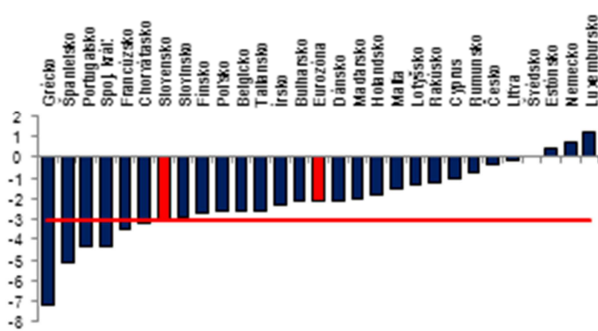
Zdroj: Eurostat, US Federal Reserve.
Poznámky: Rebalansované (priemer 2007=100).
Sezónne očistené.

P8 Indexy vývoja maloobchodného predaja vo vybraných ekonomikách



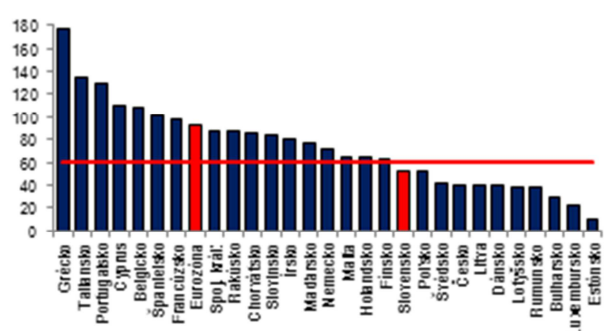
Zdroj: Eurostat, US Department of Commerce.
Poznámky: Rebalansované (priemer 2007=100).
Sezónne očistené.

P9 Saldo verejných financií za rok 2015 v krajinách EÚ (%)



Zdroj: Eurostat.
Poznámka: Saldo vyjadrené ako podiel na HDP v percentách.

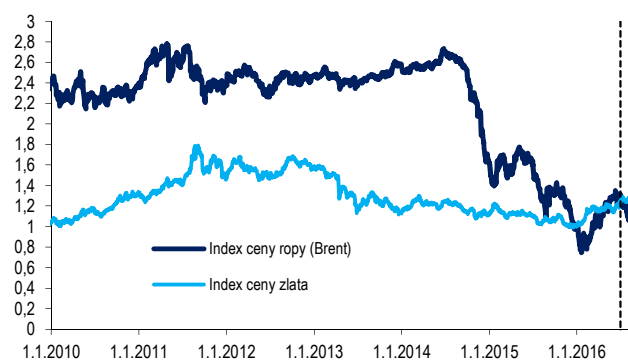
P10 Hrubý štátny dlh v 1. štvrtroku 2016 v krajinách EÚ (%)



Zdroj: Eurostat.
Poznámka: Hrubý dlh vyjadrený ako podiel na HDP v percentách.

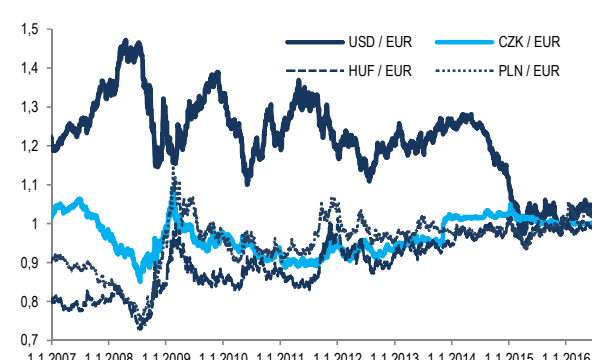
Indikátory rizík plynúcich z finančných trhov

P11 Indexy vývoja cien komodít (31.12.2015 = 1)



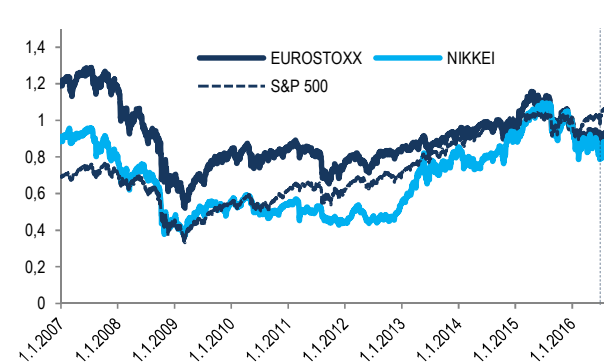
Zdroj: Bloomberg, NBS.

P12 Indexy vývoja výmenných kurzov (31.12.2015 = 1)



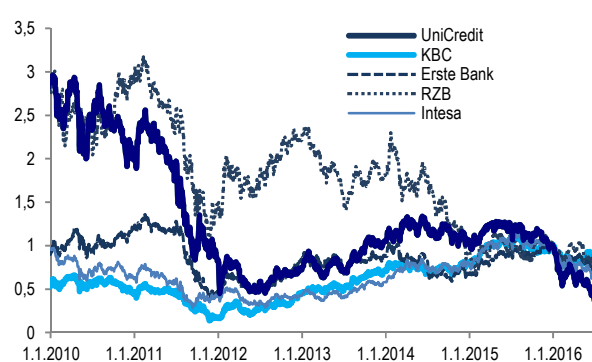
Zdroj: Bloomberg, NBS.

P13 Indexy vývoja akciových indexov (31.12.2015 = 1)



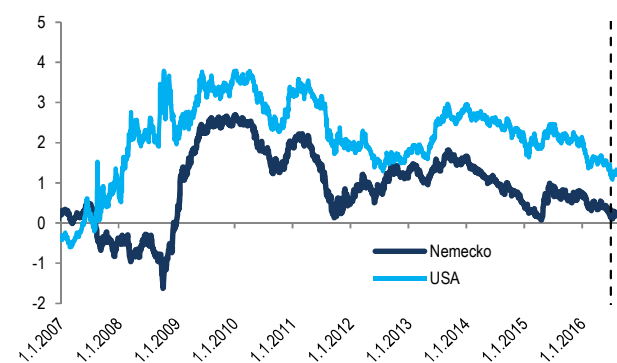
Zdroj: Bloomberg, NBS.

P14 Indexy cien akcií materských spoločností 5 najväčších domácich bánk (31.12.2015 = 1)



Zdroj: Bloomberg, NBS.

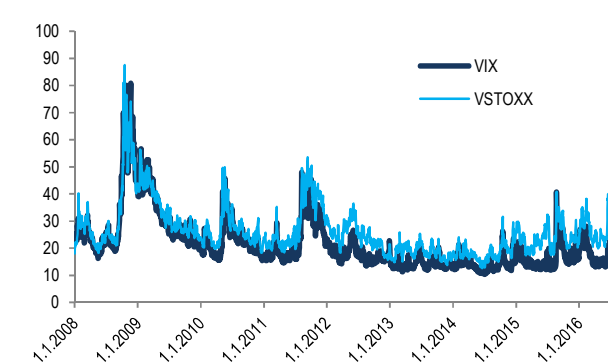
P15 Strmosť výnosovej krivky vo vybraných ekonomikách



Zdroj: Bloomberg, NBS.

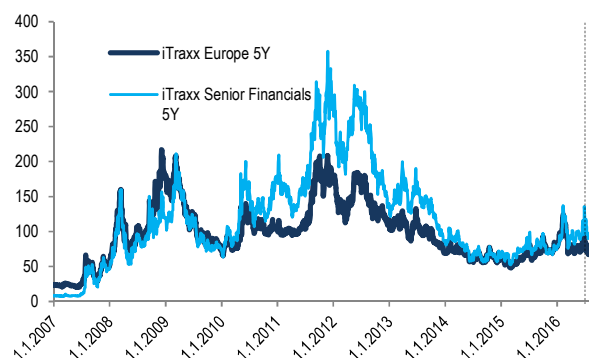
Poznámka: Strmosť výnosovej krivky je vyjadrená ako rozdiel výnosu do splatnosti 10-ročných a 3-mesačných vládnych dlhopisov.

P16 Volatilita akciových indexov



Zdroj: Bloomberg.

P17 Vývoj indexov CDS spreadov (v b. b.)



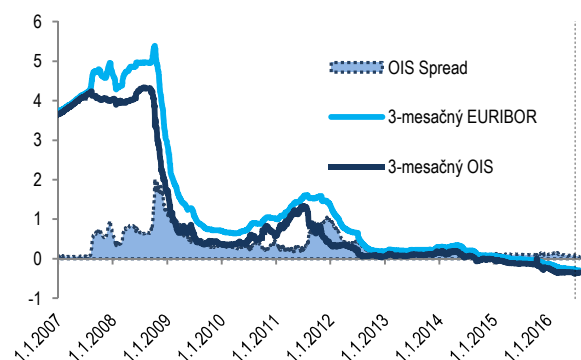
Zdroj: Bloomberg, NBS.

P18 Vývoj CDS materských spoločností najväčších slovenských bánk (v b. b.)



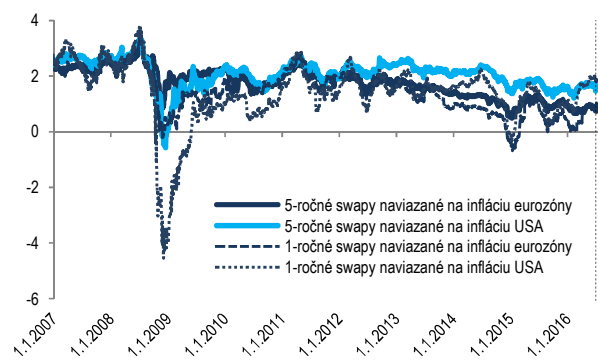
Zdroj: Bloomberg, NBS.

P19 Vývoj 3-mesačných sadzieb a OIS spreadu (v %, resp. v p. b.)



Zdroj: Bloomberg, NBS.

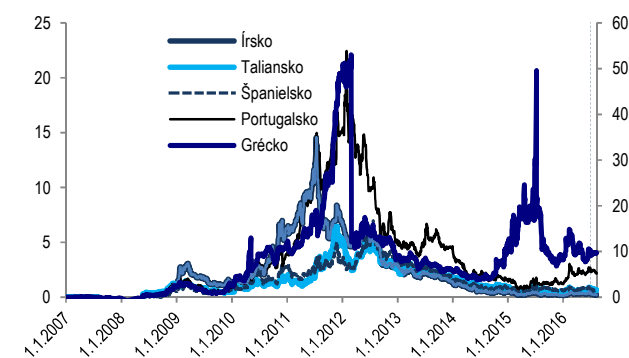
P20 Vývoj cien swapov naviazaných na infláciu



Zdroj: Bloomberg, NBS.

Poznámka: Cena swapov naviazaných na infláciu je definovaná v časti Terminológia a skratky.

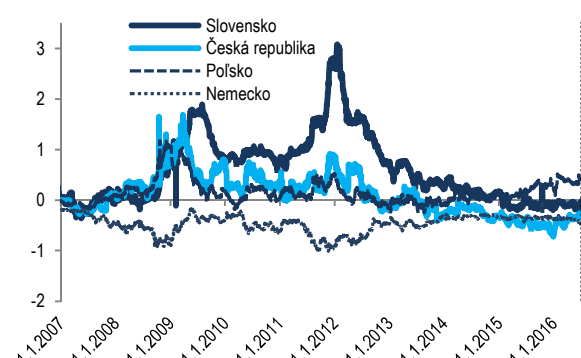
P21 Kreditné spready 5-ročných štátnych dlhopisov s vyššou mierou rizika (v p. b.)



Zdroj: Bloomberg, NBS.

Poznámka: Na zvislej osi je zobrazený rozdiel výnosu päťročných dlhopisov emitovaných jednotlivými krajinami a 5-ročnej OIS sadzby, ktorá reprezentuje úrokovú sadzbu na 5-ročné obdobie s nízkou mierou kreditného rizika.

P22 Kreditné spready 5-ročných štátnych dlhopisov krajín strednej Európy a Nemecka

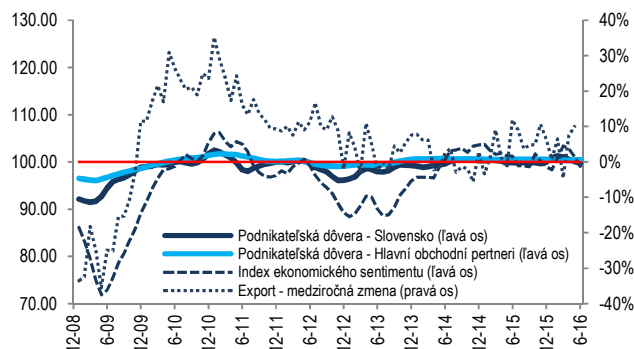


Zdroj: Bloomberg, NBS.

Poznámky: Na grafe je zobrazený rozdiel medzi percentuálnym výnosom 5-ročných štátnych dlhopisov denominovaných v domácej mene jednotlivých krajín a 5-ročnou swapovou sadzbou pre príslušnú menu. Hodnoty sú uvedené v p. b.

Indikátory kreditného rizika podnikov

P23 Export a podnikateľské prostredie



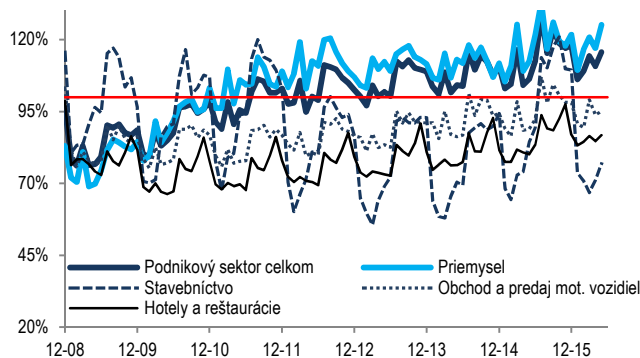
Zdroj: NBS, OECD, ŠÚ SR.

P24 Export a tržby podnikov



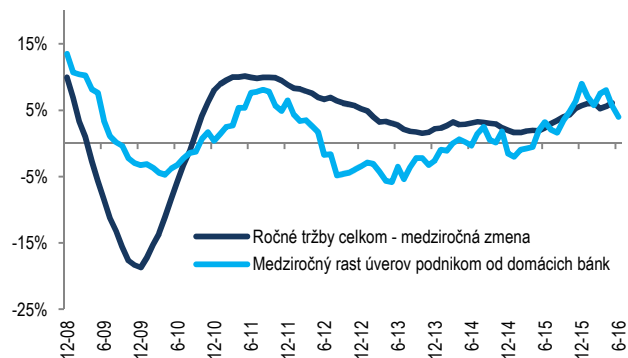
Zdroj: ŠÚ SR, MH SR, OECD, NBS.

P25 Úroveň tržieb vo vybraných odvetviach v porovnaní s obdobím 06/2007-06/2008



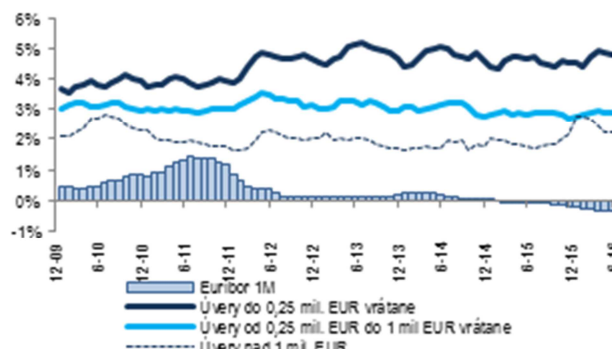
Zdroj: ŠÚ SR.

P26 Vývoj úverov a tržieb v podnikovom sektore



Zdroj: NBS, ŠÚ SR.

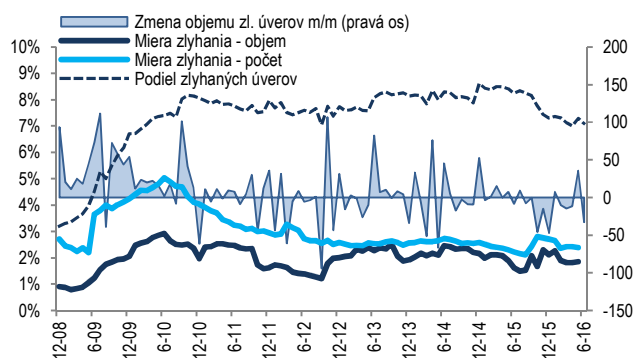
P27 Úrokové rozpätia pri nových úveroch podnikom



Zdroj: NBS, EBF.

Poznámka: Rozpätie je definované ako rozdiel mesačnej sadzby

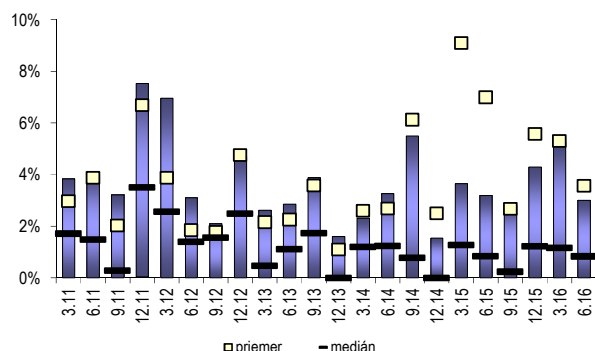
P28 Zlyhané úvery a miery zlyhania



Zdroj: NBS.

Poznámka: Miery zlyhania predstavujú podiel počtu/objemu úverov, ktoré prešli z kategórie nezlyhané do kategórie zlyhané v priebehu ročného horizontu, ku počtu/objemu úverov v kategórii nezlyhané na začiatku ročného horizontu. Hodnoty na pravej osi sú mil. EUR.

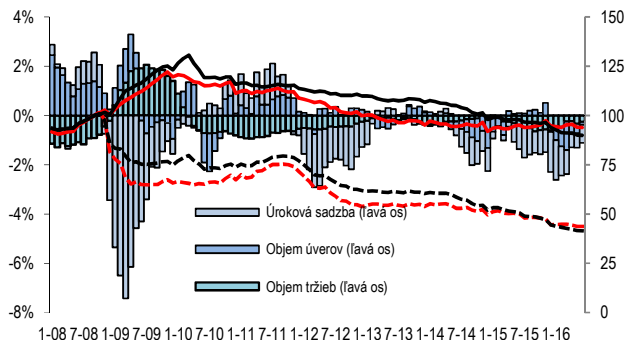
P29 Úvery v riziku



Zdroj: NBS.

Poznámky: Zobrazené je medzikvartilové rozpätie. Ukazovateľ vyjadruje podiel úverov tým podnikom na celkových úveroch podnikom, ktoré zaznamenali medziročný pokles tržieb v danom štvrtroku o viac ako 30 % a zároveň zaznamenali v danom štvrtroku stratu.

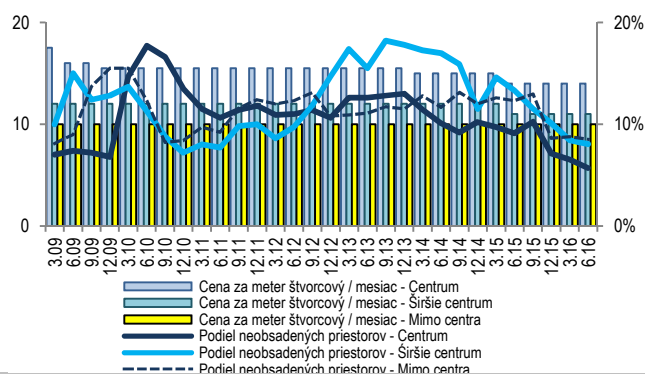
P30 Úverové zaťaženie – rozklad na zložky



Zdroj: NBS, ŠÚ SR.

Poznámka: Hodnoty na pravej osi sú v mil. EUR.

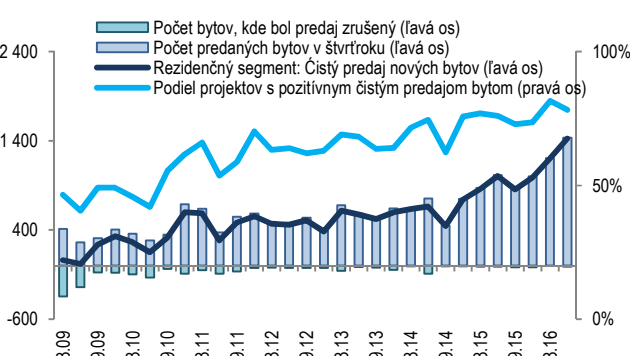
P31 Komerčné nehnuteľnosti: Ceny a obsadenosť v kancelárskom segmente



Zdroj: CBRE, NBS.

Poznámka: Údaje popisujú vývoj cien a obsadenosť v Bratislave.

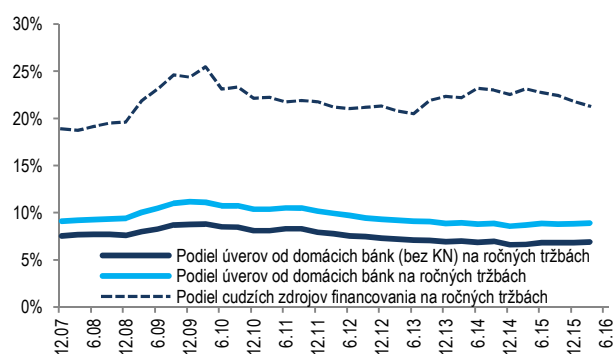
P32 Komerčné nehnuteľnosti: Predaje v rezidenčnom segmente – nové byty



Zdroj: Lexxus, a. s., NBS.

Poznámka: Údaje popisujú vývoj v Bratislave.

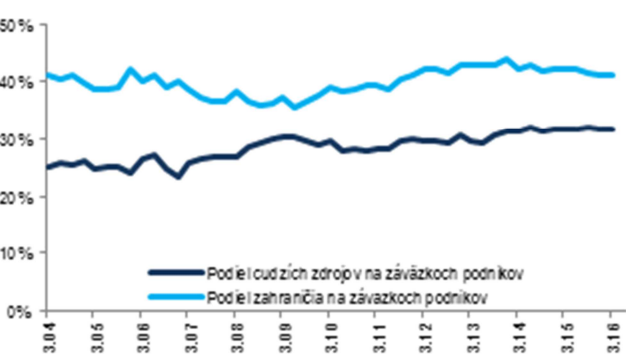
P33 Porovnanie bilancie a tržieb podnikov



Zdroj: NBS, ŠÚ SR.

Poznámka: KN – komerčné nehnuteľnosti.

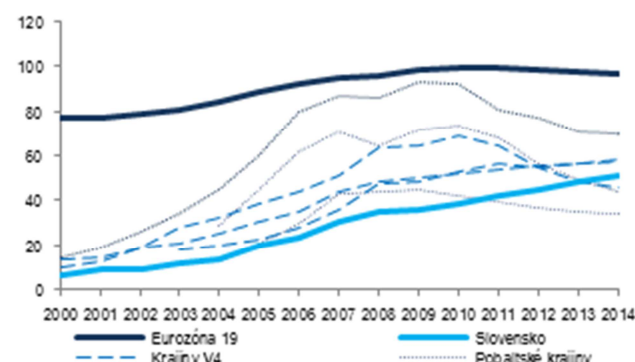
P34 Štruktúra záväzkov nefinančných spoločností



Zdroj: NBS.

Indikátory kreditného rizika domácností

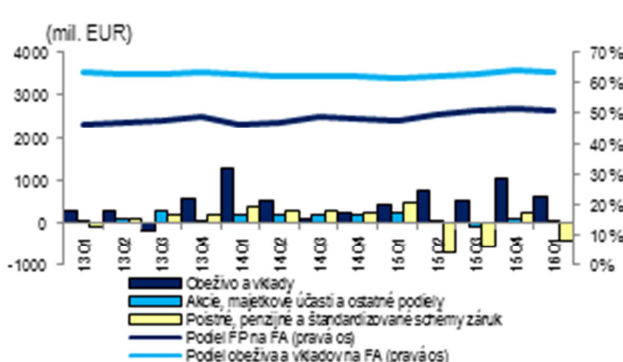
P35 Zadlženosť domácností na Slovensku a vo vybraných štátoch



Zdroj: Eurostat.

Poznámka: Ukazovateľ sa vypočíta ako podiel celkového dlhu domácností na disponibilnom príjme v %.

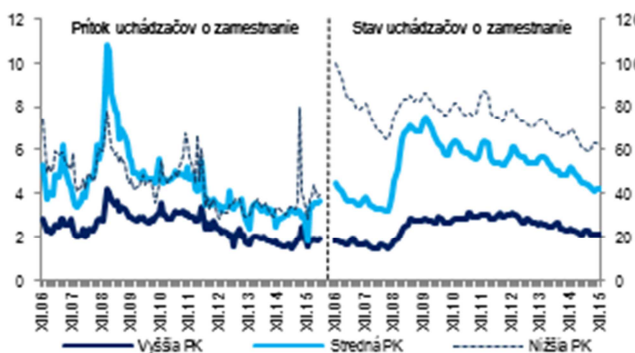
P36 Zmeny vo finančných aktívach domácností



Zdroj: NBS.

Poznámka: Údaje predstavujú medzištvrtročné zmeny. Z dôvodu zmeny metodiky zatiaľ nie sú staršie údaje dostupné.

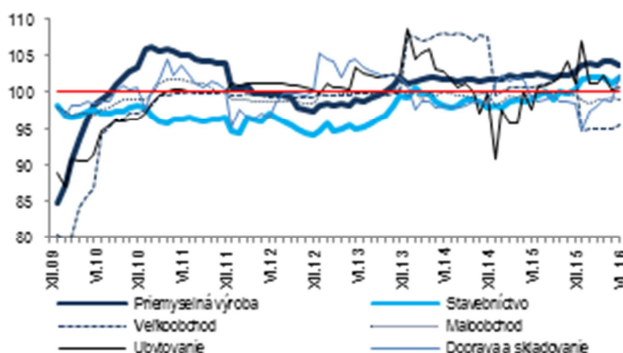
P37 Stav počtu nezamestnaných podľa príjmových skupín



Zdroj: ÚPSVaR.

Poznámka: Na ľavej a pravej osi sú počty uchádzačov o zamestnanie v tis. osôb. Príjmové kategórie sú definované v časti Terminológia a skratky.

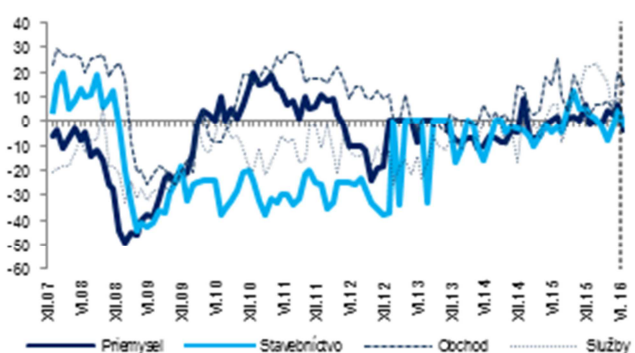
P38 Index zamestnanosti podľa vybraných odvetví



Zdroj: ŠÚ SR.

Poznámka: Index vyjadruje medziročnú zmenu.

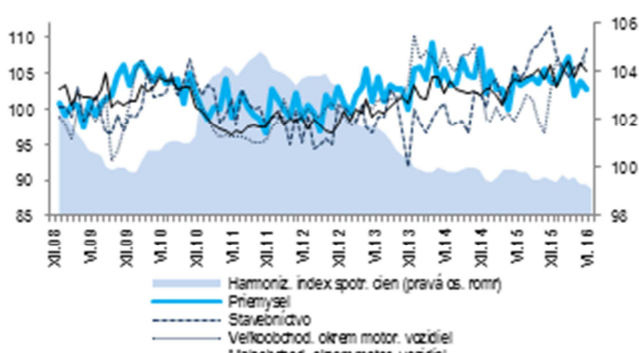
P39 Očakávaná zamestnanosť vo vybraných odvetviach



Zdroj: ŠÚ SR.

Poznámka: Údaj je index.

P40 Index reálnych miezd podľa vybraných odvetví



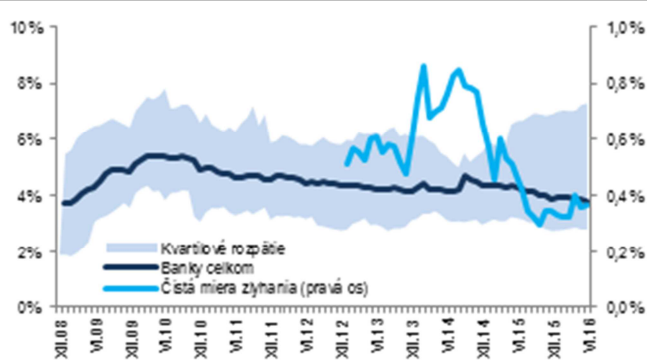
Zdroj: ŠÚ SR.

P41 Index spotrebiteľskej dôvery a jeho zložky



Zdroj: ŠÚ SR.

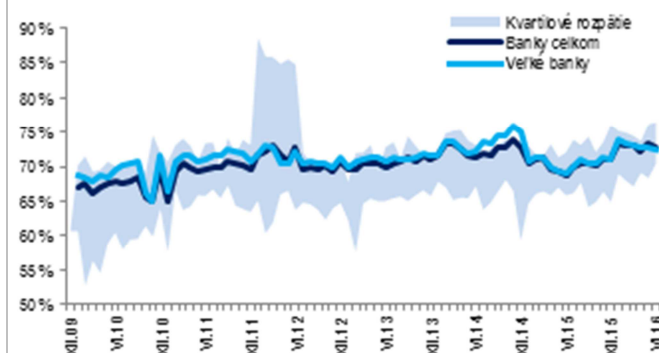
P42 Zlyhané úvery retailu



Zdroj: NBS.

Poznámky: Údaje na ľavej osi vyjadrujú podiel zlyhaných úverov retailu na celkových úveroch retailu. Údaje na pravej osi vyjadrujú podiel zmeny objemu zlyhaných úverov retailu za 12 mesiacov očistenej o odpisy a odpredaje na objeme úverov retailu na začiatku obdobia.

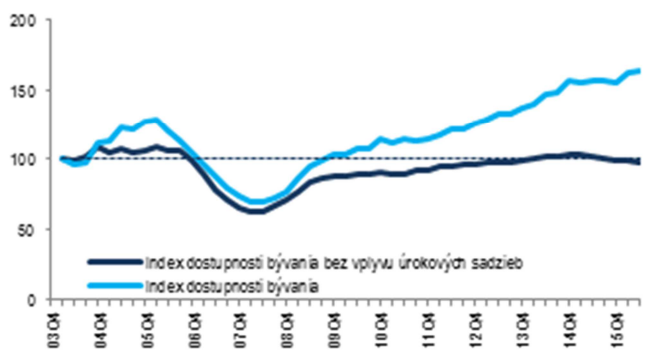
P43 Pomer objemu úverov k hodnote zabezpečenia (LTV)



Zdroj: NBS.

Poznámka: Ukazovateľ je definovaný v časti Terminológia a skratky.

P44 Index dostupnosti bývania

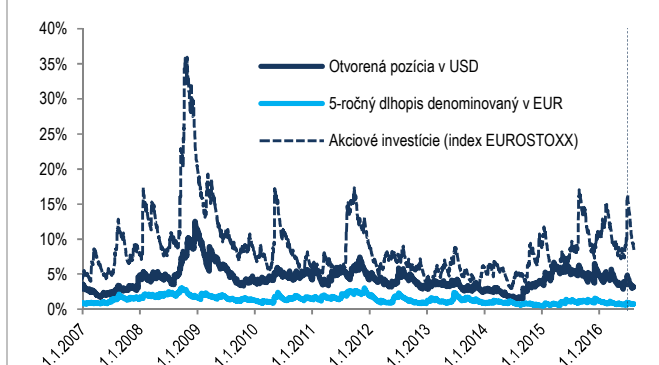


Zdroj: NBS, ŠÚ SR.

Index dostupnosti bývania je definovaný v časti Terminológia a skratky.

Indikátory trhových rizík a rizika likvidity

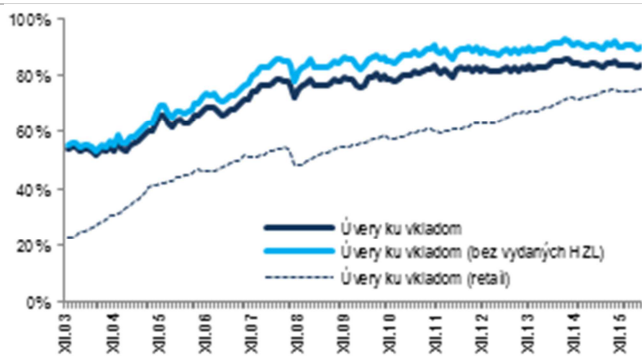
P45 Value at Risk pri investíciách do rôznych typov finančných nástrojov



Zdroj: Bloomberg, NBS.

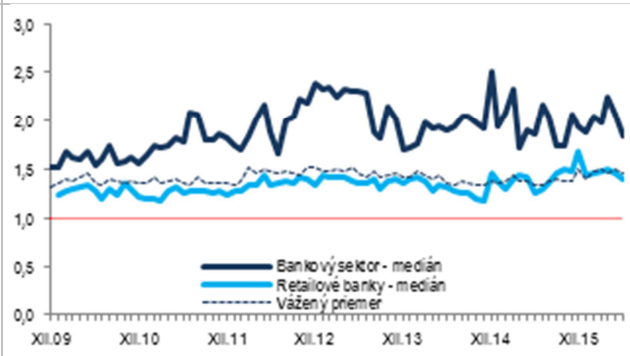
Poznámky: Údaje vyjadrujú stratu (ako % z danej investície), ktorá by s pravdepodobnosťou 99 % nemala byť prekročená počas 10 dní. Táto strata bola vypočítaná na základe výpočtu volatility rizikových faktorov pomocou exponenciálne vážených klzavých priemerov.

P46 Ukazovateľ úvery ku vkladom



Zdroj: NBS.

P47 Ukazovateľ likvidných aktív



Zdroj: NBS.

TERMINOLÓGIA A SKRATKY

Použitá terminológia

Čisté úrokové rozpätie – predstavuje rozdiel medzi výnosovosťou úverov (podiel úrokových výnosov z úverov na celkových úveroch) a nákladovosťou vkladov (podiel úrokových nákladov z vkladov na celkových vkladoch).

Domácnosti – obyvateľstvo, teda účty občanov, ekvivalent anglického pojmu „households“.

ESI (Economic Sentiment Indicator) – je indikátor ekonomického sentimentu zostavovaný Európskou komisiou.

Index dostupnosti bývania – index vyjadruje pomer disponibilného príjmu a splátky úveru. Pri výpočte disponibilného príjmu sa zohľadňuje priemerná mzda a priemerné výdavky domácností. Pri výpočte výšky splátky sa zohľadňuje priemerná cena bytu, priemerná úroková sadzba, priemerná splatnosť a konštantné LTV (75 %). Metodika výpočtu indexu dostupnosti bývania je popísaná v: Rychtárik, Š. – Krčmár, M. [2011] Vývoj na trhu úverov na bývanie a jeho interpretácia In Nehnuteľnosti a bývanie 2010 / Číslo 2. Bratislava, 2010.

Investičné životné poistenie (IŽP, unit-linked poistenie) - poistenie podľa bodov 1 a 3 prílohy č. 1 časti A zákona č. 8/2008 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov spojené s investičným fondom (poistenie smrti alebo dožitia alebo poistenie spojené s kapitalizačnými zmluvami spojené s investičným fondom).

Loan-to-value ratio (podiel objemu úverov k hodnote zabezpečenia) – definovaný ako pomer objemu poskytnutého úveru a hodnoty zabezpečenia úveru.

Miera zlyhania (default rate) – vyjadruje, aké percento úverov zlyhá počas sledovaného obdobia.

PMI (Purchasing Managers' Indexes) - hodnota indexu väčšia ako 50 značí expanziu,

hodnota menšia ako 50 kontrakciu v priemysle, resp. službách.

Prieskum bankových úverov (Bank Lending Survey - BLS) – pravidelný dotazník o vývoji ponuky a dopytu na trhu úverov vyplňaný jednotlivými bankami.

Príjmové kategórie obyvateľstva - rozdelenie vychádza z členenia podľa KZAM a údajov o výške ich príjmov podľa KZAM; *Vyššia príjmová kategória (príjem nad 800 EUR)* - zákonodarcovia, vedúci a riadiaci zamestnanci, vedeckí, odborní duševní zamestnanci, technickí, zdravotnícki, pedagogickí zamestnanci; *Stredná príjmová kategória (príjem od 600 do 800 EUR)* - administratívni zamestnanci (úradníci), remeselníci a kvalifik. výrobcovia, spracovatelia, obsluha strojov a zariadení; *Nižšia príjmová kategória (príjem do 600 EUR)* - zamestnanci v službách a obchode, robotníci v poľnohospodárstve a lesníctve, pomocní a nekvalifikovaní zamestnanci.

Retail – domácnosti, živnosti a neziskové spoločnosti slúžiace prevažne domácnostiam.

Rezerva na investičné životné poistenie (unit-linked rezerva) – technická rezerva na krytie rizika z investovania finančných prostriedkov v mene poistených v investičnom životnom poistení.

Technické poistné - cena, ktorá bola dojednaná v jednotlivých poistných zmluvách bez ohľadu na spôsob ich finančného vykazovania.

Ukazovateľ primeranosti vlastných zdrojov – podiel vlastných zdrojov a 12,5-násobku hodnoty požiadavky na vlastné zdroje.

Ukazovateľ likvidných aktív – definovaný ako podiel likvidných aktív voči volatilným pasívam v horizonte jedného mesiaca. Jeho úroveň by nemala klesnúť pod 1.

Ukazovateľ finančnej páky – podiel Tier 1 kapitálu na celkovej výške (rizikovo

neváženej) súvahových a podsúvahových expozícií.

Úrokové spready – predstavujú rozdiel medzi úrokovými sadzbami na úvery/vklady a príslušnými medzibankovými sadzbami.

Úvery ku vkladom (loan-to-deposit ratio) – podiel úverov klientom a súčtu vkladov retailu, vkladov podnikov a vkladov finančných spoločností a emitovaných HZL. Vyjadruje mieru financovania úverov prostredníctvom stabilných zdrojov od klientov. Nižšia hodnota znamená vyššiu mieru financovania úverov vkladmi od klientov a zároveň znamená nižšiu mieru

financovania prostredníctvom volatilnejších finančných trhov.

ZEW – reprezentuje indikátor ekonomického sentimentu zostavovaný súkromnou spoločnosťou ZEW (Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung).

Zlyhané úvery – úvery, u ktorých banka identifikovala znehodnotenie viac ako 50 % alebo ak je dlžník v omeškaní so splácaním viac ako 90 dní

.

SKRATKY

AFS portfólio aktív držaných na predaj
(available for sale)

AHDJ aktuálna hodnota dôchodkovej jednotky

b. b. bázičný bod

CP cenný papier

DDS doplnková dôchodková spoločnosť

DSS dôchodková správcovská spoločnosť

EIOPA Európsky orgán pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov
(European Insurance and Occupational Pensions Authority)

ETF fondy obchodované na burze
(Exchange traded funds)

EURIBOR EUR Interbank Offered Rate

FKI fondy kolektívneho investovania

HDP hrubý domáci produkt

HTM portfólio aktív držaných do splatnosti
(hold to maturity)

HZL hypotekárny záložný list

Kasko havarijné poistenie

KI kolektívne investovanie

KZAM Klasifikácia zamestnaní

LTV podiel úveru k hodnote zabezpečenia
(Loan-to-value ratio)

NAV čistá hodnota aktív (Net Asset Value)

OECD Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (Organisation for Economic Cooperation and Development)

p. b. percentuálny bod

PK príjmová kategória

PZP povinné zmluvné poistenie

ROE výnosovosť kapitálu (return on equity)

RWA rizikovo vážené aktíva (risk-weighted assets)

SKP Slovenská kancelária poisťovateľov

ŠÚ SR Štatistický úrad SR

Tier 1,2,3 zložky vlastných zdrojov

ÚPSVaR Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny SR

UvR úvery v riziku

VaR hodnota v riziku (Value at Risk)